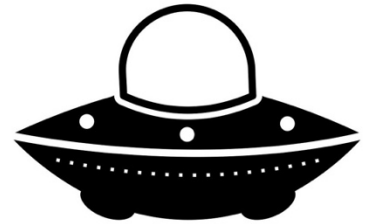

Ensomhed i lykkens modlys

En kvalitativ undersøgelse af unge kvinders ensomhedsoplevelser og opfattelse af 'det gode ungdomsliv'

Gruppe 05 Sociologi 10. semester 30.05 2024

Af: Cecilie Normann 20183888

Vejleder: Stine Thidemann Faber

Anslag: 166.072

Summary

This qualitative case study on loneliness examines how loneliness among young women is a complex emotional experience and how young women, who have experienced loneliness, view friendships and 'the good youth life'.

In this paper the emotion of loneliness is viewed through a social constructivist's lens, where the emotion is understood as embedded in culture and social context. This paper also incorporates a literature review on young people's loneliness and well-being as well as the culture behind the achievement imperative. These themes and perspectives are used according to the adaptive theory approach as orienting concepts, which also informs the data collection process. The data collection consists of two collectively constructed poems revolving around both older and younger women's lived experiences with loneliness. As well as eight in-depth interviews with young women, providing insights into the lived experiences of loneliness and their view of friendships and youth experiences. The paper also includes theoretical perspectives used as orienting concepts in the analysis and during the coding process. These theoretical perspectives consist of sociologists Linda Wood's perspective on loneliness as failed intersubjectivity, which is used to understand and nuance the complexity of loneliness. The second theoretical perspective is Candace Clark's theory of micropolitical actions and micro-hierarchies, which further explores how the young women navigate experiences of loneliness and friendships. Lastly with, Sarah Ahmed's perspective on happiness and societal imperatives of happiness young women's 'happy objects' and 'happy scripts' is explored. These perspectives inform the analytical framework, offering insights into the complex interplay between loneliness, social dynamics, and individual experiences of youth. The conclusion of the paper is summed up in the following main points.

- The feeling of loneliness is influenced by various circumstances, where the right ways of being young in 'the good' youth life is too narrow, and therefore highlights how the young women can feel different and misunderstood.
- Key events in youth life emphasizes experiences of loneliness among the young women.

- Young women's friendships are demanding to navigate, with unspoken performance expectations and rules for friendships, which plays a role in achieving successful friendships.
- Loneliness becomes apparent alongside the duty to be happy in youth, where loneliness also leaves lasting emotional pain for young women.

Prolog

Jeg føler mig ensom, når jeg ikke kan relatere til mine venner

Jeg føler mig ensom, når jeg ikke bliver mødt som den jeg er

Jeg følte mig ensom, da jeg ingen veninder havde til at holde polterabend med

Jeg føler mig ensom, når jeg ikke har nogen at invitere til min fødselsdag

Jeg føler mig ensom mere end jeg ikke føler mig ensom

Med dette ensomhedsdigt sættes scenen for specialet. Jeg har i specialet beskæftiget mig med unge kvinder, som har haft ensomhed inde på livet på forskellige måder. Med de unge kvinders poetiske refleksioner over personlige erfaringer med ensomhedsfølelsen nuanceres og uddybes forståelsen af ensomhed som både individuel og social følelse i specialets analyse. Ensomhedsdigtets rolle som poetisk prolog indfanger de unge kvinders følelsesmæssige erfaringer og udfordringer relateret til ensomhedsfølelsen. Derudover var hensigten bag digtet at give de unge kvinder agens og stemme tilbage under interviewprocessen.

Motivationen til dette specialeemne opstod under mit praktikforløb, hvor jeg som praktikant hos Frivilligcenter Rebild (FCR) arbejdede med ensomhedsproblematikker og fællesskabsudfordringer blandt unge mænd og kvinder. I specialet er vinklen en anden, hvor ensomhed belyses gennem teoretiske perspektiver om intersubjektivitet og lykke imperativer for at belyse, hvordan ensomhed opleves i et samfund, hvor det endegyldige mål er lykken og 'det gode liv'.

Indholdsfortegnelse

Summary.....	2
Prolog	4
1. Indledning.....	7
1.1. Trivsel og fællesskaber.....	7
1.2. Præstationskultur og unges relationer.....	8
1.3. Ensomhed blandt unge.....	11
1.3.1. Hvad er ensomhed?.....	13
1.4. Kønsforskelle i ensomhedsoplevelser	14
2. Problemformulering	16
2.1. Afgrænsning af 'ung'	16
3. Metode.....	17
3.1. Kvalitativ casestudie.....	17
3.1.1. Adaptiv tilgang.....	19
3.2. Digte som del af empiriindsamlingen	19
3.3. Rekruttering	20
3.4. Det kvalitative forskningsinterview	21
3.4.1. Interviewguide	22
3.5. Etiske overvejelser.....	23
3.6. Interview i praksis	24
3.7. Præsentation af informanter	26
3.7.1. Mille	26
3.7.2. Naya	27
3.7.3. Sofia	27
3.7.4. Kristine	27
3.7.5. Ana.....	27
3.7.6. Maria	28
3.7.7. Stine	28
3.7.8. Karen	28
4. Teori	29
4.1. Ensomhed som mislykket intersubjektivitet.....	29
4.2. Mikropolitikker i sociale relationer.....	31
4.3. Det lykkelige ungdomsliv?	33
4.3.1. Lykkemanuskripter og lykkepligt i ungdomslivet	34
4.3.2. Affect alien: Når lykke ikke opnås	35
4.4. Teoretiske samspil	36
5. Analysestrategi.....	36
5.1. Kodeprocessen.....	37

6.	Analyse	38
6.1.	<i>Ensomheds mange nuancer</i>	38
6.1.1.	Ensomhed i barndommen.....	39
6.1.2.	Etnisk minoritet og ensomhed.....	39
6.1.3.	Neurodivergens og ensomhed.....	40
6.1.4.	Ensomhed og sygdom: Misforstået hensyn	42
6.2.	<i>Ensomhedsdigtet</i>	44
6.2.1.	Begivenheder som markører	45
6.3.	<i>Manuskripter i 'det gode ungdomsliv'</i>	47
6.3.1.	Om at gøre venskab 'rigtigt'	49
6.3.2.	Venskaber et lykkeværktøj	52
6.3.3.	Det fejlende og succesfulde venskab.....	53
6.3.3.1.	<i>Hvorfor er jeg ikke inkluderet i det der?</i>	56
6.3.4.	Ensomhed i ungdomslivsfortællinger.....	57
6.3.4.1.	De stille piger: Hvorfor snakker du ikke så meget?.....	58
6.4.	<i>Ensomhed i 'det gode ungdomsliv'</i>	60
6.4.1.	På kanten af venskaberne	62
6.4.1.1.	Debbie downer	64
6.4.2.	Ensomhedens mén	65
6.5.	Er ensomhed <i>ikke</i> afgrænset til ungdomslivet?	67
7.	Konklusion	69
8.	Litteraturliste	72
9.	Bilags oversigt.....	75

1. Indledning

Ungdomslivet er historisk set en periode, som har været under markant udvikling både kulturelt og socialt (Simonsen 2003: 15). Ungdomslivet er i dag tilknyttet bestemte fortællinger og forestillinger om, hvad det rigtige ungdomsliv bør være. Særligt ses en fortælling om ungdomslivet som værende den bedste tid i livet og som en fase, der selv efter ungdomslivets passé stadig efterstræbes nærhed til (Simonsen 2003: 17). Fortællingen om ungdomslivet som *'den bedste tid i livet'* indeholder *"positive forestillinger om frihed, lethed, uforpligtethed, romantik, lykke og skønhed"* (Simonsen 2003: 17). I den anden ende af forestillingen ses ungdomslivet derimod, som risikofyldt og præget af udfordringer, som kan ramme unge, når de gennemgår identitetsdannelsesprocesser og skal finde ud af, hvem de er eller vil være (Simonsen 2003: 17). Et af de problemer som ses i dag, er at flere unge oplever forskellige former for mistrivsel (Katznelson et. al. 2022: 29-30). En af disse mistrivselsproblematikker ses som ensomhed, hvor der ifølge sundhedsstyrelsen i år 2021 var der blandt unge i alderen 16-24 år, 18,3 procent mænd, der oplevede tegn på ensomhed og blandt unge kvinder var der tale om 26,3 procent, som oplevede tegn på ensomhed (Sundhedsstyrelsen 2022: 53). I de følgende afsnit introduceres perspektiver på ungdomsliv, trivsel og ensomhed.

1.1. Trivsel og fællesskaber

Som del af at forstå ensomhed som sammenhængende med mistrivsel, følger her afsnit, hvor mistrivselsproblematikker og forhold omkring trivsel præsenteres, samt en indføring i de problemer som unge, der oplever ensomhed eller/og mistrivsel kan stå overfor. Et område, som trivselsudfordringer ofte diskuteres mod, er unges brug af digitale og sociale medier. Fokus på sociale og digitale medier som potentiel medskaber for mistrivsel blandt unge mener Camilla Gregersen formand for Danskmagister Forening, er en forsimpning af trivselsproblematikken og en måde at individualisere problemerne og lægge pres på unge i form af, at individualisere ansvar og, skabe en fortælling om, at mistrivsel mindskes blot ved at ændre sociale medievaner (Gregersen 2022).

Ifølge ungeanalysen fra 2023 af Dansk Ungdoms fællesråd (herefter: DUF) er unge opmærksomme på, at sociale medievaner kan have betydning for trivsel ved at fjerne deres opmærksomhed fra mere betydningsfulde interesser samt at flere oplever, at de påvirkes negativt ved sammenligning med andre (Dansk ungdomsfællesråd 2023: 24-25). Dertil udgør sociale medier blandt andre en arena for det sociale fællesskab og er dermed også et sted, hvor man kan ekskluderes eller inkluderes ved at blive opmærksom på, at man er udenfor et fællesskab (Katznelson et. al. 2022: 126-127). Derudover

udfordres unge også, ved at sociale medier bidrager til sammenligningskultur. Hvor de unge sammenligner sig med hinanden og derved kan føle, at de ikke er gode nok eller er anderledes, hvilket påvirker deres trivsel negativt (Dansk ungdomsfællesråd 2023: 23-24). Det ses også ifølge DUF, at på trods af trivselsudfordringer, så oplever størstedelen af unge mellem 16 og 29 år at have et godt liv, dog vurderer otte procent, at de ”i mindre grad eller slet ikke” har et godt liv (Dansk ungdomsfællesråd 2023: 6). Hertil er det også flertallet af unge, der kan genkende ofte at være glade, med undtagelsen af 12 procent, som ”er helt eller delvist uenige” i ofte at være glade (ibid.).

Ifølge DUF ses unges trivsel at påvirkes af økonomi, udseende og særligt også det at have gode relationer (Dansk ungdomsfællesråd 2023: 6-8). Af DUF's undersøgelse ses det, hvordan sociale relationer og fællesskaber påpeges af unge at have stor betydning, hvor venskaber og familie fremhæves i forhold til at føle fællesskab (Dansk ungdomsfællesråd 2023: 10-11). Desuden ses det også, at der findes et socialt pres i form af forventninger til unges sociale liv. Unge oplever forventningspres i det sociale ved, forventninger om deltagelse i sociale aktiviteter, eksempelvis fester, hvorfor det bliver svært at navigere i, da ved ikke at deltage opleves det som om, at man ikke lever op til forventninger (Dansk ungdomsfællesråd 2023: 12). Dette pres rækker udover det sociale og ses også i form, at unge oplever et pres i forhold til at skulle præstere på andre fronter som i arbejde og uddannelse, hvortil deres selvværd påvirkes af, hvorvidt de lykkes eller ej (ibid.: 19-21).

1.2. Præstationskultur og unges relationer

Ovenstående afsnit bidrager med en forståelse af, at unges trivsel er kompleks og påvirkes af forskellige omstændigheder, dertil at sociale relationer er vigtige for unge, men også kræver noget af unge at navigere i. Ifølge DUF ses det, at 31 procent af unge mellem 16 og 29 år ”vurderer, at de ofte føler sig ensomme” og at fire procent af ”unge ikke føler sig som del af et fællesskab” (Dansk ungdomsfællesråd 2023: 11). Det vil sige, at størstedelen af unge oplever, at de er en del af et fællesskab, hvor dette er interessant i forhold til, at alligevel oplever knap hver tredje ung ensomhed (ibid.). Ifølge Gregersen findes forklaringerne og løsningerne på mistrivsel i samfundsstrukturer og kulturer, som lægger pres på unge gennem eksempelvis uddannelses- og arbejdskrav (Gregersen 2022). Disse arenaer i ungdomslivet er præget af højt tempo og ’præstationskultur’. I det følgende uddybes perspektiver på ungdomsliv, ensomhed og præstationskultur i forhold til unges relationer.

Disse emner tematiseres blandt andet af Noemi Katznelson, Mette Pless og Anne Görlich i *Mistrivsel i lyset af tempo, præstation og psykologisering – om ny udsathed i ungdomslivet*. Perspektivet om præstationskultur inddrages blandt andet for at illustrere, hvordan der findes mange forventninger og krav til unge, som de forventes at navigere i, i deres sociale liv og i hverdagslivet. Ifølge Katznelson et. al. ses præstationspresset allestedsnærværende i ungdomslivet (Katznelson et. al. 2022: 110). Hvorved presset om at præstere og lykkes som ung bliver medskabende for mistrivsel ved, at unge kan føle utilstrækkelighed og andre negative følelser, som bidrager til mistrivsel (ibid.). Selve præstationskulturen kendetegnes af, at der i samfundet eksisterer gennemgående 'præstationslogikker', hvor præstation er en værdi og måde at opnå succes ved at præstere inden for sociale relationer, arbejde, forbrug og mere til (Krogh & Petersen 2021: 11-12). Præstationskulturen opretholdes dertil løbende i hverdagslivet, hvor børn og unge præsterer på forskelligvis og internaliserer præstationslogikker ved at praktisere dem og blive med-skabere (ibid.: 13-14). Præstationskulturen kan dertil ses at række vidt og bredt:

"Det er et udtryk for en præstation, når det mest interessante billede skal lægges på instagram, når de rigtige klassekammerater skal vælges til gruppearbejdet eller man vedvarende skal sikre sig en plads i de rigtige vennegrupper" (Krogh & Petersen 2021: 13).

Af citatet ses det, hvordan præstationskulturen også bevæger sig ind i sociale relationer og påvirker, hvordan unge indgår i klassefællesskaber og i venskabsgrupper. Ifølge Katznelson et. al. er venskabsgrupper og venskaber udfordrende at navigere i, da venskaber både kan være frirum, men også præstationsrum, hvor man skal gøre venner rigtigt, for ikke at være udenfor eller ses som anderledes (Katznelson et. al. 2022: 123-124). Præstationspresset kan også kobles til individualisering, som tidligere blev påpeget af Gregersen at have konsekvenser for unge, når forventninger til at præstere og skabe succes (trivsel), gøres til et spørgsmål om selvansvar (Jf. 1.1 Trivsel og fællesskaber). Individualiseringen ses også i præstationskulturens tilhørende logikker om selvrealisering og selvansvar, som presser unge til konstant at være på arbejde for at efterleve forventninger og for at blive set som succesfulde (Katznelson et. al. 2022: 111). Hvortil høje krav om at præstere og at lykkedes indenfor forskellige arenaer i hverdagslivet bliver et udtryk for at være god nok (ibid.).

Ifølge sociolog Søren Christian Krogh og psykolog Ole Jacob Madsen, er præstationskulturen så integreret i unge mennesker, at man kan tale om en 'præstationsgeneration'. Krogh og Madsen har i undersøgelsen *Dissecting the achievement generation: how different groups of early adolescent's experience and navigate contemporary achievement demands*, undersøgt, hvordan præstationskulturens logikker og krav udfordrer trivsel forskelligt i forhold til sociale kategorier, som køn og socioøkonomisk baggrund (Krog & Madsen 2022: 12-13). Krogh og Madsen argumenterer for, at man ikke blot ser ung som én selvstændig kategori, men nuancerer, hvordan idealer for præstationskultur opleves forskelligt når unge indgår i flere sociale kategorier samtidigt (ibid.). Krogh og Madsen påpeger, hvordan skole og sociale medier blandt andre er områder, hvor unge kan opleve at føle sig utilstrækkelige grundet præstationspres (Krog & Madsen 2022: 6-7). Ifølge Krogh & Madsen oplevede unge at føle sig anderledes, hvis de ikke kunne leve op til forventninger i skolen, hvor det eksempelvis blev forventet, at man deltog aktivt i klasses timerne med håndsoprækning (ibid.: 7). Dette er også et eksempel på det som Katznelson et. al. kalder for 'eksplicite præstationslogikker', hvor krav i skolen er med til at lægge pres på unge, da man skal arbejde og gøre en indsats for at klare sig godt (Katznelson et. al. 2022: 113). Katznelson et. al. identificerer også 'implicitte præstationslogikker', hvor at klare sig godt i skolen bliver en måde at legitimere sig selv overfor klassekammerater ved at andre ser en positivt og som succesfuld og dermed sikres en plads i fællesskabet (Katznelson et. al. 2022: 119).

Krogh og Madsen påpeger desuden, at det for unge kvinder var mere accepteret at presse sig selv og arbejde hårdt i skolen end for unge mænd, hvor særligt unge mænd med mindre ressourcestærke baggrunde underspillede deres indsats. Eftersom det ikke var socialt anerkendt for dem at efterstræbe akademisk succes, da det står i modsætning til maskulinitetsideal (Krog & Madsen 2022: 8).

Præstationskulturen stiller krav og værdisætter altså bestemte kvaliteter og evner forskelligt, hvorved disse kan være svære at efterleve og navigerer i, når forventninger til bestemte sociale kategorier krydses (Krog & Petersen 2021: 29-30). Der ses 'kryds' imellem forventninger, hvor eksempelvis maskulinitets- og femininitets idealer skaber modstridende krav i mødet med præstationskulturen (ibid.):

"Pigers klogskab kan fremstå som selvhævdende, udadreagerende og konkurrerende, hvilket kan være vanskeligt at balancere med dominerende forestillinger om femininitet" (Krog & Petersen 2021: 30).

Det ses, at piger oplever konflikt mellem kønnede forventninger og præstationskultur, da der i feminine forestillinger forventes, at pigerne er attraktive og ikke må være ”klogere” end drengene (Krogh & Petersen 2021: 30). Det ses at være modsætningsfyldt, hvorfor konflikter mellem præstationsarenaer opstår og det kan være svært for unge kvinder og mænd at være succesfulde i alle arenaer samtidigt og dermed risikerer de, at det går ud over deres selvfølelse (Krogh & Petersen 2021: 30-31), hvilket ses som dårligt for deres trivsel. Unges sociale relationer ses også at påvirkes af præstationskulturen, samtidigt med at relationer har stor betydning for trivsel (Katznelson et. al. 2022: 123; Dansk ungdomsfælles råd 2023: 10). Sociale relationer præges dertil af præstationskulturen ved, at der opleves krav til, hvordan man skal være venner eller, hvordan venskab skal se ud (Katznelson et. al. 2022: 123). Ved at venskaber er underlagt præstationskrav, kan det derved opleves som fejlende, hvis man eksempelvis ikke indgår i de rigtige venskaber eller har det rigtige antal venner. Hvorved man kan falde udenfor vennegrupper eller venskaber, hvis man ikke lever op til forventninger i ungdomsliv og venskab (Katznelson et. al. 2022: 125-126). En konsekvens af at være udenfor sociale relationer og fællesskaber kan være ensomhedsfølelser, dette uddybes i følgende afsnit samt introduceres, hvordan ensomhedssituationen ser ud blandt unge.

1.3. Ensomhed blandt unge

I ovenstående afsnit er der kort introduceret forhold omkring unges trivsel, dertil hvordan præstationskultur og forventningspres er med til at udfordre unges sociale liv. Forskning har dertil vist, at der blandt unge kan ses sammenhænge mellem mistrivsel og ensomhed, hvor de der oplever ensomhed har mindre livstilfredshed og lavere selvtillid end andre unge (Nielsen et. al. 2010: 81-83).

Ved at se på den generelle ensomhed i Danmark tegnes også et billede af, at unge står overfor ensomhedsproblematikker, som adskiller sig fra andre aldersgrupper. Ifølge rapporten *Ensomhed i Danmark* var der i 2017 8,2 procent af personer over 16 år, der oplevede ensomhed (Lasgaard et. al. 2020: 13). Ifølge Lasgaard et. al. (2020) ses det, at ensomhed ikke rammer alle befolkningsgrupper ens, men at der ses sammenhænge mellem livsfaser, psykisk sygdom, socioøkonomiske forhold og køn, som har forskellige betydninger for forekomsten af ensomhed (Lasgaard et. al. 2020: 20). Det ses, at forekomsten af ensomhed er størst blandt unge mellem 16 og 29 år (12,3 procent) (ibid.: 13), det skal ifølge Lasgaard et. al. (2020) ses i lyset af, at der også ses mistrivsel blandt unge, hvor

tidligere studier netop har vist en sammenhæng mellem forekomsten af mistrivsel og ensomhed (Lasgaard et. al 2020: 21). Endvidere ses også sammenhænge mellem, at unge oplever et stort forventnings- og præstationspres og selvrealiseringspres i forhold til mængden af valg og fravalg i ungdomslivet, der også kan have betydning for ensomhed såvel som mistrivsel (Lasgaard et. al. 2020: 21). Derudover har uddannelse og arbejdssituation også betydning for forekomsten af ensomhed blandt unge, da der ses en stigning i forekomsten af ensomhed, når unge er udenfor arbejdsmarkedet eller uden for uddannelse (Lasgaard et. al. 2019: 16). Det kan ses i sammenhæng med, at mange unges fællesskaber sker i institutionaliserede sammenhænge, som arbejde- og uddannelse netop er eksempler på. Hvilket også ses af tidligere omtalte ungeanalyse af DUF, hvor unge netop efterspørger hjælp til at få nye relationer, hvis man ikke er tilknyttet uddannelse eller arbejde (Dansk ungdoms fællesråd 2023: 11). At der ses ensomhed i ungdommen, er dertil interessant, da ungdomslivet typisk kendetegnes af mange muligheder for at deltage i fællesskaber gennem uddannelse, fritid og andre aktiviteter (Lasgaard et. al. 2019: 4). Det ses også i forhold til, at der som tidligere nævnt også ses præstationspres på tværs af ungdomslivet, hvorfor det kan udfordre unges relationer og måder at navigere i venskaber på (Jf. 1.2 Præstationskultur og unges relationer).

Vive udgav i år 2023 rapporten *Ensomhed blandt unge – En kvalitativ undersøgelse af unges oplevelser af ensomhed*. Her undersøges, hvordan unge oplever ensomhed og ligeledes, hvordan de håndterer ensomhedsfølelsen samt betydningen af ensomhed for livsforløbet (Berger et. al. 2023: 20). Ensomhed skyldes ifølge undersøgelsen, at unge oplever udfordringer med deres relationer til andre unge. Det vil sige både med at danne og fastholde relationer (Berger et.al. 2023: 6). Udfordringerne kobles blandt andet til tidligere negative erfaringer og forventninger til venskaber og fællesskaber samt kritiske livsomstændigheder præget af forskellige former for omvæltninger og brud (ibid.). Disse omstændigheder kaldes også for 'kritiske øjeblikke' (Berger et.al. 2023: 14). Kritiske øjeblikke er tidspunkter eller vendepunkter, som unge i undersøgelsen selv refererer til som betydningsfulde for den måde, deres liv har udfoldet sig i forhold til ensomhedsfølelser (Berger et. al. 2023: 34). I rapporten skelnes mellem to former ensomhed. Hvor ensomhed ses i det som kaldes, den 'milde-form' og 'voldsomme form', første del tilskrives, at unge ikke passer ind eller ikke etablerer ønskede relationer, hvorimod den voldsomme ensomhed stammer fra negative erfaringer, som social eksklusion og mobning (ibid.: 83). Ved begge ensomhedsformer ses, at unge påtager sig skylden, hvortil dette påvirker deres selvbillede og skaber større afstand til det sociale (Berger et. al. 2023: 83). Det ses også, hvordan særligt unge udenfor uddannelse eller arbejde, bliver sat udenfor det

sociale fællesskab og gradvist får mindre kontakt med andre og bliver ensomme (ibid.). I Vives undersøgelse ses også, hvordan ensomhedsoplevelser blandt unge karakteriseres i forskellige billeder på ensomhed. Disse rummer unges følelse af ikke at blive hørt eller at føle sig på kanten af fællesskaber og et savn efter, at andre unge rækker ud til dem og inkluderer dem (Berger et. al. 2023: 83-84). Derudover ses også, hvordan langvarige og pålidelige venskaber bliver efterspurgt, men at det opleves som svært og ens egen skyld når dette ikke lykkes (ibid.: 84). Til sidst ses også, hvordan sociale medier kan være med til at skabe ensomhedsfølelser, hvor unge ved at sammenligne sig selv med andre og oplever, at ensomhedsfølelsen forstærkes samt, at denne ensomhedsfølelse er svær at tale om, fordi det opleves som skamfuldt (Berger et. al. 2023: 84-85). Derudover er ensomhed blevet koblet til at øge risiko for både psykiske og fysiske helbredsmæssige udfordringer (Lasgaard et. al. 2020: 6-7). Ensomhed som følelse defineres derudover på flere forskellige måder, hvor jeg i det følgende afsnit vil præsentere forskellige perspektiver på ensomhed for at danne indblik i, hvad der er på spil når unge oplever ensomhed.

1.3.1. Hvad er ensomhed?

I dette afsnit præsenteres og uddybes emotionen 'ensomhed' samt perspektiver på ensomhed som både en individuel og social følelse. Ensomhed kan genkendes af mange, hvor følelsen forekommer i forskellige intensiteter og kan være mere eller mindre længerevarende. Dertil skelnes der mellem 'kronisk' og 'periodevis ensomhed' (Svendsen 2015: 365). Disse adskiller sig ved, at den kroniske ensomhed kan være invaliderende, langvarig og vanskelig at bryde ud af (ibid.). Hvor periodevis ensomhed er en følelse, som for mange er genkendelig og tilstedeværende i dele af hverdagslivet (Svendsen 2015: 364). Man kan se ensomhed bevæge sig på en skala, fra den svære kroniske ensomhed til den hverdagslivsensomhed, der eksempelvis kan opstå når relationer brydes eller, hvis man befinder sig i en position, hvor det sociale netværk skal genopbygges (Nielsen et. al. 2010: 64). Den langvarige ensomhed er svær at bryde ud af, da den der oplever ensomheden kan komme til at selvisolere og fjerne sig fra sociale aktiviteter, fordi det er blevet for svært og grænseoverskridende at deltage (Svendsen 2015: 364).

Indenfor ensomhedsforskningen ses det, at der oftest arbejdes ud fra variationer af følgende definition af ensomhed, "*Ensomhed er en subjektiv, ubehagelig følelse, der opstår som følge af en oplevet uoverensstemmelse mellem ønskede sociale relationer og faktiske sociale relationer*" (Lasgaard et. al. 2019: 3). Her refereres både til kvantitet, men også kvaliteten af relationerne (ibid.). Ensomhed kan derved fremkomme ved manglende relationer, men også hvis relationerne ikke er tilfredsstillende.

Eksempelvis kan man være del af et fællesskab, men alligevel opleve ensomhed, som det også ses tidligere (jf. 1.2 Præstationskultur og unges relationer). Ser man emotionssociologisk på følelsen, forstås ensomhed som ”*en følelse af smerte eller tristhed, en opfattelse af sig selv som isoleret eller alene og en følt mangel på nærhed til andre*” (Svendsen 2015: 370). Ensomhedsfølelsen understreges dermed at være en negativ og ufrivillig oplevet følelse, hvor man føler sig alene (Svendsen 2015: 370). Det vil sige, at der skelnes mellem følelsen af at være isoleret og alene og det fysiske aspekt i at være alene og/eller isoleret (ibid.). Dette er centralt, da der skelnes mellem ’alene-hed’ og ensomhed som to forskellige tilstande. Ensomhed er derudover kendetegnet af længsel efter nærvær med eller til andre (Svendsen 2015: 365). Hvorimod, at det at være alene er en neutral og beskrivende tilstand, hvor der ikke ses den samme længsel efter nærvær (ibid.). En central forskel i forståelsen af ensomhed og alene-hed er, at man kan være alene uden at være ensom, men også ensom uden at være alene (Svendsen 2015: 365). Da det er fraværet af sociale relationer og/eller fraværet af den ønskede form for relation, der bidrager til oplevelsen af ensomhed (Svendsen 2015: 365). I specialet præsenteres under teori i afsnit 4.1 *Ensomhed som mislykket intersubjektivitet*, en teoretisk forståelse af ensomhed ved inddragelse af begrebet ’mislykket intersubjektivitet’.

1.4. Kønsforskelle i ensomhedsoplevelser

I dette afsnit belyses, kønsforskelle i ensomhed. Som tidligere nævnt ses det, hvordan der er flere unge kvinder end mænd, der oplever tegn på ensomhed (Jf. 1. Indledning). Denne forskel ses også ifølge Defactum rapporten *Ensomhed blandt unge* fra 2019, hvor der blandt piger og kvinder oftere forekommer svær ensomhed end blandt drenge og mænd (Lasgaard et. al. 2019: 16). Det ses, at der blandt de 16 til 24 årige kvinder er 15 procent, som har oplevet svær ensomhed, hvor det for unge mænd er 10 procent (Lasgaard et. al. 2019: 16).

Dertil ses der for de unge mænd en intern forskel, når der tages yderligere højde for alder. Det ses ved, at forekomsten af svær ensomhed er højere blandt de 20 til 24 årige mænd end blandt mænd i alderen 16 til 19 år. Denne forskel er dog ikke gældende for unge kvinder, hvor forekomsten af ensomhed ikke ændres signifikant i forhold til yderligere aldersinddeling (ibid.: 16). Dog ses der på tværs af kønnene en markant forskel på de unge i alderen 16-19 år, hvor 16 procent af unge kvinder oplever svær ensomhed mod blot 8 procent af unge mænd (Lasgaard et. al. 2019: 28).

Det ses altså, at der oftere forekommer svær ensomhed blandt unge kvinder end mænd. Lasgaard et. al. 2019 finder dog flere forskelle i forekomsten af ensomhed på tværs køn, som præsenteres i det

følgende, da det findes interessant i forhold til, hvordan ensomhedsoplevelser på tværs af køn ser forskellige ud. Det ses blandt andet, at kæresteforhold har forskellige betydninger for unge mænd og kvinder i forhold til oplevelsen af ensomhed:

” Forekomsten af svær ensomhed er markant større blandt unge mænd, der ikke har en kæreste (13 %), sammenlignet med unge mænd, der er i et forhold (5 %), mens der ikke ses nogen sammenhæng mellem ensomhed og kæresteforhold hos unge kvinder.”
(Lasgaard et. al. 2019: 28-29).

Det vil sige, at unge kvinders oplevelse af ensomhed ikke mindskes eller forværres, i forhold til om de er single eller i parforhold, men at mænds gør. Der foreslås ikke en forklaring fra Lasgaard et. al. 2019 på denne forskel. Til gengæld påpeges det, at værende overraskende på baggrund af tidligere studiers påvisning af, at en partner kan mindske ensomhed (Lasgaard et. al. 2019: 29). Det tyder på, at kæresteforhold har forskellig betydning for unge mænd og kvinder i forhold til at opfylde et relationelt behov og/eller, at der kan være forskellige forventninger til kæresteforholds betydning.

Med udgangspunkt i et studie af social psykolog A. Celeste Gaia, *The role of gender stereotypes in the social acceptability of the expression of intimacy*, findes et perspektiv på kønsstereotyper og kønsroller, der kan belyse forskellen af kæresteforholds betydning. Ifølge Gaia kan kønsstereotyper og kønsroller ses at spille en rolle i forhold til, hvilke rammer som mænd og kvinder kan udtrykke følelser og intimitet indenfor, med intimitet menes her følelsesmæssig intimitet (Gaia 2013: 591). I studiet af Gaia ses det, at mænd er mere begrænsede end kvinder i at udtrykke deres følelser, dertil at misbilligelse af emotionelle udtryk og sårbarhed oftest er rettet mod mænd afsendt af andre mænd (ibid.). Kvinder forventes derimod i højere grad at udtrykke sårbarhed og følelsesmæssig intimitet (Gaia 2013: 591). Ifølge Gaia ses det som, at mænd er underlagt andre følelsesregler for følelsesudtryk end kvinder. Hvor, at det opfattes negativt, når mænd udtrykker følelser og sårbarhed overfor mænd og kvinder (Gaia 2013: 599-600). Særligt mænd reagerer negativt og sanktionerende overfor andre mænd, der bryder med kønsnormerne for intimitet og sårbarhed (Gaia 2013: 599-600). Hvilket kan ses som, at sociale normer og kønsstereotyper er medskabende for sociale relationer og har betydning for nærrelationer. Et andet område, hvor der ligeledes ses kønnede forskelle i forekomsten af ensomhed, er ved de unges boligsituation. Her ses det, at unge kvinder, der bor sammen med andre, i mindre grad er ensomme end unge kvinder, der bor alene. Denne forskel ses

dog ikke for unge mænd (Lasgaard et. al. 2019: 16), hvor der ikke er sammenfald mellem ensomhed og boligsituation. At det at bo alene for unge kvinder syntes at øge forekomsten af ensomhed og ikke for unge mænd, er interessant da der generelt ses, en øget risiko for ensomhed ved at bo alene (Lasgaard et. al. 2019: 28). Disse to eksempler på forhold, som påvirker forekomsten af ensomhed blandt unge mænd og kvinder forskelligt, inddrages for at illustrere, hvordan ensomhedsoplevelser ikke er ens, men har forskellige betydninger for unge mænd og kvinder i ungdomslivet. Dette leder videre til specialets problemformulering.

2. Problemformulering

Problemformuleringen er dannet med afsæt i ovenstående kapitel, hvor det er belyst, hvordan ensomhed er en kompleks følelse, der hænger sammen med forventninger og ønsker til det sociale samt, at disse forventninger til sociale relationer også påvirkes af ydre omstændigheder.

Problemformulering:

Hvilken betydning har ensomhedsoplevelser for unge kvinder samt deres forståelse af venskabsrelationer og syn på 'det gode ungdomsliv'?

2.1. Afgrænsning af 'ung'

Målgruppen i specialet er unge kvinder og i dette afsnit reflekteres over afgrænsningen af den sociale kategori 'ung'. Der ses ikke en fast afgrænset start og slut for ungdommen (Simonsen 2003: 15). Da ungdommen ses som en livsfase, der socialt og kulturelt forstås som dynamisk og foranderlig (Simonsen 2003: 13). Hertil ses ungdommen også som en tid, hvor unges identitetsdannelse forhandles og, der afprøves forskellige identiteter og positioner (Simonsen 2003: 16). I specialet anvendes denne forståelse af ung, hvor ungdommen ikke er én fastlagt størrelse, men en fase, hvor man finder vej i livet.

3. Metode

I dette afsnit præsenteres det anvendte forskningsdesign samt tilhørende refleksioner. For at besvare problemformuleringen tages afsæt i den kvalitative tilgang. Denne er velegnet til at indfange oplevelser og erfaringer ved nuancerede og dybdegående fortællinger og beskrivelser fra aktørerne selv (Brinkmann & Tanggaard 2015: 13-14). Derudover er kvalitativforskning velegnet til at få detaljerede indsigter i følelser og følelsesoplevelser (Bo & Jacobsen 2017: 39). For at belyse ensomhedsoplevelser for de unge kvinders og deres forståelse af venskaber og syn på det gode ungdomsliv accepteres en præmis om, at følelser ikke blot er subjektive og individuelle oplevelser. Det vil sige, at her placeres forståelsen af følelser inden for en socialkonstruktivistisk tænkning, nærmere bestemt den erkendelsesteoretiske socialkonstruktivisme, hvor viden og erkendelsen af virkeligheden ses som socialkonstrueret, men hvor den fysiske virkelighed ikke er (Rasborg 2018: 406). Det ses også ved, ”*følelser er ikke private og individuelle aspekter ved vores personlighed, men de er socialt konstrueret af kultur, samfund og historisk periode*” (Bo & Jacobsen 2017: 33). Hermed åbnes der for at belyse omstændigheder og sociale kontekster omkring følelserne indenfor den kontekst, hvori følelsen opstår og opleves. Det vil sige, at afsættet i socialkonstruktivismen ses i forhold til en forståelse af, at kulturer og sociale strukturer i samfundet er med til at konstruerer de unge kvinders ensomhedsoplevelser.

3.1. Kvalitativ casestudie

I det følgende præsenteres og argumenteres for specialets forskningsdesign, det kvalitative casestudie. Begrundelsen for at arbejde med det kvalitative casestudie findes i dets velegnethed til at opnå dybdegående indblik i fænomener i det sociale liv inden for fænomenets kontekst (Antoft & Salomonsen 2007: 29-30). For at besvare problemformuleringen er det nødvendigt at opnå dybdegående viden om unge kvinders oplevelser med ensomhed og venskabsrelationer i ungdomslivet. Casen for specialet er dermed ensomhed blandt unge. Derudover ses casestudier som velegnede, når grænserne for et fænomen ikke er tydelige (ibid.: 32). Hvilket gør sig gældende for ensomhed, som påpeget under indledningen, hvor unges ensomhed påvirkes af forskellige aspekter i det sociale liv. For at orientere afgrænsningen af casestudiet inddrages begrebet om ’det centrale subjekt’. Det centrale subjekt udgøres af casens omdrejningspunkt og dermed det som danner afsættet for viden om casen (Antoft & Salomonsen 2007: 33). Det vil sige, at casens centrale subjekt ikke kan

adskilles fra dets kontekst, da konteksten er medskabende for de aspekter, som gør det meningsfuldt at undersøge casen (Antoft & Salomonsen 2007: 33).

I specialet udgøres det centrale subjekt af ensomhedsoplevelser blandt unge kvinder. Hvor til informanterne i specialet er udvalgt ud fra bestemte kriterier, for at sikre belysning af casen. Disse kriterier ses under afsnit 3.3 *Rekruttering*. Kriterierne opstilles for at sikre, at det er ensomhedsoplevelser inden for ungdomsliv og venskabsrelationer blandt unge kvinder som belyses. Indenfor casestudier ses det, at afgrænsningen af casens centrale subjekter kan være en løbende proces, hvor man, med afsæt i yderligere opnået viden om undersøgelsesfeltet, redefinerer casen løbende (Antoft & Salomonsen 2007: 33). Dette afspejles også i specialeprocessen, hvor i begyndelsen var casen målrettet både unge mænd og kvinder, men siden er casen afgrænset kun til unge kvinder, da det ikke var muligt at inddrage unge mænd som informanter. Casen placeres derudover indenfor den teorifortolkende case form. Det vil sige, at sigtet er tilføje til den eksisterende empiriske viden om fænomenet ved inddragelse og fortolkning af eksisterende teoretisk viden i samspil med den indsamlede empiri (Antoft & Salomonsen 2007: 38-39). Med den teorifortolkende case indgår teoretiske perspektiver som del af afgrænsningen af casestudiet samt argumentation for valg af case derudover informerer teorien også det empiriske arbejde (ibid.: 39). I specialet ses det, hvordan en teoretisk og begrebslig forståelse af ensomhed har medvirket til afgrænsningen af casen. Det vil sige, at case udvælgelsen er informeret af, at case subjekterne har erfaringer og oplevelser med ensomhed, som derved gør dem interessante at inddrage på baggrund af intentionen for specialet – at belyse og nuancere ensomhedsoplevelser blandt unge kvinder.

Indenfor casestudier ses ofte en kritik at være omkring casestudiets generaliserbarhed (Brinkmann & Tanggaard 2015: 497-498). Intentionen med studiet afspejles herved i, at det ikke er et sigte med en bred generalisering, men i stedet ved analytisk generalisering at bidrage med viden om fænomenet. Den analytiske generalisering indebærer, at *"Generaliseringerne sker gennem en proces, hvor man danner slutninger ved at sammenkæde enkelttilfælde med teoretiske forestillinger"* (Antoft & Salomonsen 2007: 49). Hvilket i specialet ses i samspil med den adaptive tilgang, hvor en vekselvirkning mellem empiri og teori bidrager til at sammenholde empiriske fund med eksisterende forskning og teori for at nuancere og give indblik i ensomhedsoplevelser og unge kvinders egne måder at forstå deres oplevelser med ungdomsliv og venskaber. Den adaptive tilgangs indflydelse i specialet uddybes i det følgende.

3.1.1. Adaptiv tilgang

Arbejdsprocessen med specialet kan ses at være præget af den adaptive tilgang. Adaptiv teori placerer sig mellem den induktive og deduktive forskningstilgang som en 'middelstrategi' (Jacobsen 2007: 254). Adaptiv tilgang til forskning er præget af en åbenhed overfor forløbet, hvor eksisterende viden bidrager med at skabe retning til undersøgelsen, men ikke i sådan en grad, at forskeren ikke kan forholde sig åben overfor ny viden, dannes eller fremkommer (Jacobsen 2007: 266). Det vil sige, at adaptiv teori anses som en mere kreativ tilgang til forskning gennem vekselvirkning mellem teori- og empiridreven tilgang (ibid.). Teoretiske begreber får derved en rolle som vejledende for arbejdet, denne kaldes også for 'orienterende begreber' (Jacobsen 2007: 266-267). Orienterende begreber informerer og virker som guide i empiriindsamlingen, men vejleder også løbende i forskningsprocessen (Jacobsen 2007: 266-267). I specialet ses dette ved, at der på forhånd for empiriindsamlingen er foretaget en bred indlæsning i emnet, hvorefter udvalgte dele af den eksisterende forskning inddrages som 'orienterende begreber' i forbindelse med opbygningen af interviewguide til empiriindsamlingen. Den adaptive tilgang har derfor betydning for empiriindsamlingen, men også for kodningen og analysen, dette uddybes under afsnit 5 *Analysestrategi*.

3.2. Digte som del af empiriindsamlingen

I dette afsnit præsenteres, hvordan empiriindsamlingen har haft et kreativt afsæt. I prologen kunne læses et digt. Dette digt er sammensat ud fra unge kvinders egne erfaringer og fortællinger om ensomhed. I afsnittet uddybes, hvordan digtet er opstået gennem en kreativ og samskabelsesproces.

Forud for den primære empiriindsamling af kvalitative interviews med unge kvinder om ensomhed, fik jeg hos mit tidligere praktiksted mulighed for at afprøve en mere kreativ tilgang til empiriindsamling ved afholdelsen af en workshop. Her opstod det første ensomhedsdigt, der kan ses under bilag 1.

Denne første del af empiriindsamlingen er inspireret af Ph.d. studerende i Sociologi ved Københavns universitet Olivia Dahls samarbejde med digter og forfatter Casper Erics arbejde med at bruge kollektivt skrevet poesi som en kilde til ny viden om personer med cerebral parese (CP). Denne viden skabes ved at give aktørerne agens og en fælles historie ved at være med til at genskabe deres

fortællinger sammen (Dahl: 16-17). I Dahls arbejde samlede de en gruppe unge med CP og lod dem på skift færdiggøre forskellige skrive-prompts, hvorved de alle kunne se sætningerne, som løbende blev færdiggjort. Efterfølgende indgik digtene som del af fokusgruppeinterview (Dahl: 5-6).

Inspireret af Dahls tilgang til at skabe ny empiriskviden gennem den kollektive digtning, valgte jeg i workshoppen at bede deltagerne om at færdiggøre en enkelt skrive-prompt: **Jeg føler mig ensom, når** eller **Jeg følte mig ensom, da**. Denne sætning blev valgt for at få indblik i personlige erfaringer og oplevelser omkring ensomhed samt et forsøg på at indfange dele af konteksten for ensomhed. Flere af deltagerne delte herefter deres bidrag med mig på én sms, hvorefter de individuelle digtdele blev samlet til et digt. Digtet blev efterfølgende læst højt for deltagerne og derfra fortsatte en fælles dialog om ensomhed og temaer relateret hertil. Workshoppen i sig selv var del af et større arrangement på kvindernes internationale kampdag 8. marts 2024, hvorfor der ikke blev noteret eller lydoptaget temaer eller refleksioner fra deltagerne dialog, da der ikke kunne hentes samtykkeerklæringer på alle. De som sendte bidrag på sms eller mail var dog informeret om, at deres bidrag indgik anonymt som i empiriindsamlingen til specialet og samtykkede til dette. Efterfølgende blev sms'er slettet for at bevare anonymitet og undgå opbevaring af personfølsomme oplysninger.

Deltagerne i workshoppen og afsendere af ensomhedsdigtet (bilag 1) er alle kvinder i aldersgruppen 40 til 60 år. På trods af, at denne aldersgruppe befinder sig uden for specialets målgruppe, inddrages digtet som del af interviewguiden, for at danne afsæt for de unge kvinders egne fortællinger og oplevelser med ensomhed. Derudover indgår digtet også som del af at skabe et rum for aftabuisering af ensomhed og bidrage med en indsigt for informanterne om, at de ikke er alene om oplevelser med ensomhed. Ensomhedsdigtet fra prologen opstod, da informanterne under interviewet fik mulighed for at tilføje deres egne erfaringer og oplevelser med ensomhed ud fra samme skrive prompt. Hertil gav ungedigtet også anledning til indblik i nye og uforudsete empiriske ideer og perspektiver. Unge digtet indgår dertil i analysen, hvor dets betydning både metodisk og analytisk udfoldes.

3.3. Rekruttering

Rekrutteringen af informanter i forbindelse med den primære empiriindsamling viste sig udfordrende i forhold til at inkludere både unge mænd og kvinder. Dette påtænkes i nogen grad at skyldes emnets karakter af sårbarhed. I forbindelse med rekruttering af informanter blev ensomhedsbegrebet udfoldet, da det at erklære sig selv som ensomhed kan være grænseoverskridende. Ensomheds

begrebet anvendt i rekrutteringen baserer sig på følgende tegn på ensomhed: *at føle sig udenfor, opleve ufrivilligt fravær af ønskede relationer og at mangle nogen at tale med, når man ønsker det* (Berger et. al 2023: 83 & Lasgaard et. al. 2019: 8). Informanterne har derfor selv vurderet deres oplevelser og erfaringer i forhold til omtalte ensomhedsmarkører. Det efterlader en grad af usikkerhed i forhold til potentiel diskrepans mellem de unges oplevelser og den anvendte forståelse af ensomhed i specialet. Gennem begrebsudfoldelsen i rekrutteringsfasen er der dog forsøgt at tage højde for dette. Rekrutteringen skete primært gennem deling af et rekrutteringsopslag i forskellige facebookgrupper. Facebookgrupperne var alle rettet mod at skabe kontakt mellem folk, der enten var selv-erklærede ensomme eller aktivt søgte nye venskaber. Dette kan siges at understøtte udvælgelsen af informanterne, i forhold til at indfange oplevelser med ensomhed, da informanterne selv har tilmeldt sig facebookgrupper for ensomme og for unge, som søger nye venskaber. Det kan dertil også have betydning ved, at informanterne er mere bevidste om deres ensomhedsoplevelser end unge, som ikke aktivt havde søgt nye venskaber eller var selv erklærede ensomme.

Desuden lykkedes det også at rekruttere to mænd gennem ekstern organisation (FCR). Informanterne er dog efterfølgende afgrænset til kun at være unge kvinder. Det skyldes, at det ene interview med en ung mand måtte udgå på baggrund af at være utilstrækkeligt fyldestgørende. Dernæst fravalgte jeg det resterende interview med en mandlig informant, da sammenligningsgrundlaget på tværs af køn vil blive unuanceret med en kønsratio på 8:1 for kvinder.

3.4. Det kvalitative forskningsinterview

I dette afsnit præsenteres, hvordan det kvalitative forskningsinterview anvendes til empiriindsamlingen samt argumentation for denne. Det kvalitative forskningsinterview er velegnet til at belyse menneskers oplevelser og erfaringer gennem fortællinger (Brinkmann & Tanggaard 2015: 19). Interviewet som metode ses i lyset af, at det er en samskabende proces for viden, hvor relationen mellem informant og interviewer er medvirkende for at skabe viden (Brinkmann & Kvale 2015: 39). Det vil sige, at den viden som opnås i interviewet, er skabt i interviewkonteksten (ibid.).

For at fremme et vellykket interview anvendes i empiriindsamlingen det semi-strukturerede interview, som bevæger sig mellem det helt fast strukturerede interview og det åbne interview, som typisk indeholder blot få åbne spørgsmål (Brinkmann & Tanggaard 2015: 36). Med det semi-strukturerede interview opbygges interviewet med afsæt i den viden som forskeren allerede har tilegnet sig om emnet, men med åbenhed overfor at følge informantens relevante fortællinger (ibid.:

38). I specialet inddrages den semi-strukturerede tilgang, da interviewemnet er sårbart og det kan dermed være vanskeligt at få spontane og detaljerede fortællinger. Dertil anvendes den semi-strukturerede tilgang for at sikre retningen for interviewet.

Derudover inddrages ensomhedsdigtet fra bilag 1 under interviewet som et fælles afsæt for emnet ensomhed, men også for at støtte informanten i at fortælle om egne oplevelser. Interviewguiden blev derudover opsat med en opmærksomhed på ikke at ville reproducere en kun negativ fortælling om ensomhed blandt de unge i forhold til at give informanten en udelukkende passiv position, men være medskaber af et ungedigt.

3.4.1. Interviewguide

Interviewguiden udarbejdes med øje for den 'dynamiske' dimension, som handler om, at sikre et godt forløb i interviewet, samt en rækkefølge, der fremmer interviewet og informantens lyst til at dele deres erfaringer (Brinkmann & Tanggaard 2015: 40-41). Den dynamiske del ses blandt andet ved at rækkefølgen på temaerne i interviewguiden skulle virke naturlig, det vil sige, at overgangene mellem emnerne er lavet således at der er en sammenhæng. I interviewguiden inddrages ensomhedsdigtet (bilag 1), hvor temaer fra digtet medtænkes i udarbejdelsen af interviewguiden, temaerne er eksempelvis: 'situationer for ensomhed' og 'sammenligning med andre'. Disse temaer ses også at lægge spor ud i forhold til interviewerens opmærksomhed på potentielle opfølgende spørgsmål. Interviewguiden tager dertil udgangspunkt i temaer fra eksisterende forskning, der er baseret på ovenstående overvejelser, hvor til disse operationaliseres til interviewspørgsmål. Det sker med henblik på at nærme sig informanternes sociale kontekster, dermed deres hverdagssprog, for at normalisere en ellers atypisk situation (Brinkmann & Tanggaard 2015: 40). I interviewguiden anvendes en kombination af åbne- og mere rettede spørgsmål for at opnå detaljerede fortællinger samt understøtte informanten i at fortælle om deres oplevelser. Interviewguiden ses under bilag 2. Selvom interviewguiden inddrages for at understøtte interviewprocessen, kan interviewguiden alligevel afviges fra, hvis der opstår spontane eller uforudsete fortællinger, som vurderes relevante i arbejdet med at belyse casen. Interviewguiden inddeles i tre overordnede temaer; *personlige erfaringer*, *samfundsfortællinger om ungdomsliv* og *ensomhedsdigtet*.

Første del af interviewet handler om de unge kvinders personlige erfaringer med venskabsrelationer, her både gode og dårlige. Der stilles det åbnespørgsmål, "*Vil du fortælle din venskabs-historie*" (bilag 2), dette inddrages for at åbne op for informantens fortælling, men også for at give dem mulighed for

at tale sig varm i interviewet og selv have indflydelse på, hvor sårbart de ønsker interviewet skal begyndes. Denne vælges også for at få indblik i kvindernes erfaringer med venskabsrelationer igennem deres ungdomsliv. Hertil er der noteret potentielle opfølgende spørgsmål og støtte-spørgsmål for at hjælpe informanten i gang, da det åbnespørgsmål kan være for stort at starte med. Interviewets anden del tager udgangspunkt i temaer fra de eksisterende forskning som orienterende begreber: *'præstationssamfund'*, *'sammenligningskultur'* og *'ensomhed'*. Det vil sige, at interviewguiden er præget af den adaptive tilgang, hvor eksisterende forskning anvendes som orienterende begreber for empiriindsamlingen samt en kreativ tilgang, hvor empiri (bilag 1) inddrages i den videre indsamling af interviewviden. Den tredje og sidste del af interviewet bevæger sig ind på temaerne ensomhed og ensomhedsoplevelser. Hvor digtet og muligheden for at tilføje til digtet inddrages. Digtet inddrages her som en støtte og et prompt til at sætte gang i informantens tanker om både egne erfaringer med og deres perspektiver på ensomhed. Hertil kan det ses, at den adaptive tilgangs vekselvirkende proces også ses i arbejdet med interviewguiden. Da interviewguiden er blevet finpudset efterhånden som interviewene skred frem, da enkelte formuleringer kunne forbedres samt interviewerens opmærksomhed mod temaer og emners relevans blev styrket. Derudover indeholder interviewguiden også en introduktionsdel og en outro for at sætte rammen om interviewet.

3.5. Etiske overvejelser

Da empirien i specialet udgøres af menneskers personlige fortællinger om sårbare oplevelser og erfaringer fra hverdagslivet, er det relevant at forholde sig reflekterende til etiske problemstillinger. Indenfor etik ses formelle etiske regler (Brinkmann & Tanggaard 2015: 466). Disse er blandt andet et krav om at sikre, at informanter deltager på et oplyst og frivilligt grundlag, at data behandles i overensstemmelse med officielle regler og at personhenførbare informationer anonymiseres (ibid.). I specialet har jeg gennem samtykkeerklæringer sikret, at informanterne deltog på informeret grundlag både i forhold til frivilligdeltagelse, men også gennem kendskab til emnet. Derudover blev informanterne briefet før interviewet om, at deres deltagelse eller dele af interviewene kunne trækkes tilbage frem til aflevering af specialet. For at sikre informanternes anonymitet, er alle personhenførbare informationer ændret i transskriptionerne samt er lydoptagelser slettet.

Et andet perspektiv på etiske overvejelser findes i distinktionen mellem mikro- og makro etiske overvejelser. De ovenstående refleksioner er udtryk for mikroetiske overvejelser om et ansvar overfor informanternes velbefindende (Brinkmann & Tanggaard 2015: 473). Hertil kan det tilføjes, at grundet

emnets sårbarhed, var det ønsket at gøre interviewet til en positiv oplevelse fremfor at forstærke følelsen af ensomhed. Det blev forsøgt gennem inddragelse af ensomhedsdigtet. Som nævnt tidligere, var intentionen med digtet også at bidrage til aftabuisering overfor informanten (jf. 3.2 Digte som del af empiriindsamlingen). Enkelte af informanterne blev dog overraskede over, at ensomhed også kunne ramme senere i livet og ærgerlige over dette. På trods af dette, kan digtet alligevel ses som overvejende vellykket, da dette bidrog med nye og uforudsete empiriske indsigter om unges forståelse og syn på ensomhedsfølelsen. Dette uddybes også under analysen afsnit 6.2 *Ensomhedsdigtet* og 6.5 *Er ensomhed ikke afgrænset til ungdomslivet?* i henhold til empiriske fund.

Derudover kan etiske overvejelser ses indenfor det makroetiske perspektiv (Brinkmann & Tanggaard 2015: 473). Det makroetiske perspektiv centrerer sig om at afdække, hvilke interesser forskningen rummer, dertil om forskningen drives af bestemte dagsordner, der kan være i strid med mikroetiske overvejelser (Brinkmann & Tanggaard 2015: 473-474). I dette tilfælde kan det ikke siges, at specialet er drevet af bestemte interesser som kan være skadelige for informanterne eller andre unge i samme position. Specialet indskrives dog i en interesse i forhold til en opfattelse af ensomhed som en problematik, der ønskes at mindske.

3.6. Interview i praksis

I dette afsnit reflekteres over interviewprocessens forløb. Grundet forskellige geografiske placeringer blev der afholdt både online og ikke-online interviews. Størstedelen af interviewene blev afholdt online via Microsoft teams. At interviewe online kan ses at rumme andre forudsætninger end det klassiske fysiske ansigt-til-ansigt interview, dog imiterer det online interview det klassiske interview i høj grad, da brugen af kamera også tillader aflæsning af ansigtsmimik og kropssprog. At interviewe online forbindes dog med bekymringer for vanskelighed ved at opbygge 'rapport' mellem informant og interviewer dertil risiko for, at interviewet bliver overfladisk eller afsluttes før tid, da det online element kan resultere i flygtig opmærksomhed (Keen et. al. 2022: 2). På trods af disse potentielle udfordringer vurderes det, at det var vellykket at interviewe online. Det skyldes, at flere af informanterne påtalte, hvordan det for dem var en fordel, i forhold til at det var mindre tidskrævende for dem at deltage med tanke på, at vi ikke skulle mødes et sted, men særligt også da de kunne gøre det hjemmefra. Dertil også, at interviewene handlede om forholdsvise sårbare perioder i deres liv, hvor det var nemmere for dem at åbne op grundet en vis online-distance. To af informanterne, Mille og Sofia påtalte begge, hvordan det var lettere at åbne op og have en samtale online, da de normalt

ikke brød sig om øjenkontakt og fandt det udfordrende at være social på den måde. Dertil vurderes det ikke, at interviewene var overfladiske, men at samtalen og fortællingerne også kunne bevæge sig i mere dybe og personlige temaer. Udfordringerne omkring brug af online-interview, kan dertil forventes at have været større, hvis målgruppen ikke var unge kvinder, som alle kan siges at være digitalt flydende og have erfaring med at bruge digitale medier, som Microsoft teams.

Derudover reflekteres her over interviewsituationens forløb. På samme måde som interviewguiden skiftede med temaer, havde interviewerens også en gradvist skiftende rolle. Interviewere kan påtage forskellige rolletyper alt efter, hvordan *”de stiller spørgsmål, lytter aktivt og giver fortolkninger af interviewpersoners udsagn”* (Brinkmann & Kvale 2015: 133). Interviewerrollen var i begyndelsen mest en lyttende rolle, hvor informanterne kunne fortælle frit. Rollen blev dog mere deltagende i forbindelse med interviewdelen baseret på ensomhedsdigtet, da der opstod uforudsete og overraskende refleksioner, som krævede mere samspil mellem informant og interviewer. Her blev interviewerens mere deltagende. Hvor der med den deltagende rolle menes, at interviewerens fik en mere aktiv rolle i form af opfølgende spørgsmål (ibid.: 134). Interviewet som samskabende for viden blev hertil mere tydeligt. Ensomhedsdigtet bidrog dertil med nye empiriske fund og indsigter indenfor emnet, som ikke ville være belyst eller reflekteret over uden, disse uddybes blandt andet under analysen.

Den mere deltagende rolle i slutningen af interviewet skyldes i nogen grad også, at jeg og informanterne er jævnaldrende. Opmærksomhed på roller i interviewet har også relevans for at sikre, at interviewet bliver indenfor den forskningsmæssige ramme og ikke bevæger sig ind i en venskabelig- eller terapeutisk samtale (Brinkmann & Tanggaard 2015: 476). For at imødegå, at interviewet forholdt sig i en forskningskontekst, fik informanterne ved interviewets begyndelse en briefing om rammerne og introduktion til temaer. Under interviewet var der enkelte gange tale om en balance i at være empatisk uden at være overempatisk, da nogle af fortællingerne var sårbare og emotionelle for informanterne at fortælle om. Derfor var det også vigtigt at afrunde interviewet ordentligt, eksempelvis ved at ende interviewet med en positiv eller neutral fortælling. Her blev de blandt spurgt ind til positive venskaber eller hvad de syntes var det vigtigste fra interviewet samt en debriefing, hvor informanterne igen fik at vide, at det var muligt at trække udtalelser tilbage, hvis de ønskede det.

3.7. Præsentation af informanter

I dette afsnit præsenteres informanterne, der alle er unge kvinder i tyverne og har oplevet ensomhed i løbet af deres ungdomsliv. Med afsæt i tidligere omtalte afgrænsning af ungdommen som livsfase (Jf. 2.1 Afgrænsning af 'ung'), kan informanterne ses at være unge. I det følgende præsenteres hver enkelt informant med en kort beskrivelse.

Sofia 24 år Studerende	Maria 27 år Studerende	Stine 27 år Studerende	Ana 28 år Studerende
Kristine 27 år Arbejdssøgende	Mille 24 år	Naya 25 år Studerende	Karen 22 år Studerende

3.7.1. Mille

Det første interview er med Mille. Mille har en aspergers diagnose og er også udfordret i sin hverdag med diabetes. Derudover har hun haft nogle hårde oplevelser i hendes opvækst og haft perioder med psykisk mistrivsel (Mille: 1-2). Mille har haft ikke haft mange positive venskaber eller relationer gennem sin barn- og ungdom, men i dag har hun fundet fællesskaber og venskaber online på en streamingplatform (Mille: 9).

3.7.2. Naya

Informanten Naya kan genkende følelsen af at være ensom fra sin barndom og gymnasietid. Hun kom til Danmark som flygtningebarn og fortæller, hvordan hun ofte har følt sig anderledes og ikke har passet ind (Naya: 2). Naya har i dag fundet en stabil venindegruppe med andre minoritetskvinder og også en ro i sig selv (Naya: 4).

"Jeg har følt mig ensom i en periode, men man har jo følt sig ensom i mange perioder"(Naya: 5).

3.7.3. Sofia

Sofia er nytilflyttet en større dansk by sammen med sin mand og barn. Sofia har en autisme diagnose, som hun mener er med til at gøre, det svære for hende at fastholde og indgå i venskaber. Hun har dertil følt sig udenfor og anderledes en stor del af sit liv (Sofia: 1-2). Sofia oplever, at hun bliver valgt fra i venskaber og relationer, fordi folk har fordomme og ikke forstår, hvem hun er (Sofia: 24).

3.7.4. Kristine

"Men jeg tror, jeg føler mig ensom, ja, mere end jeg ikke føler mig ensom" (Kristine: 26).

Den fjerde informant er Kristine, hun er mor til en datter og på vej tilbage på arbejdsmarkedet efter en periode med psykisk sygdom (Kristine: 1-2). Hun fortæller, at hun ikke har mange venskaber, selvom hun altid har ønsket det, men at det har været svært for at fastholde venskaber (Kristine: 3).

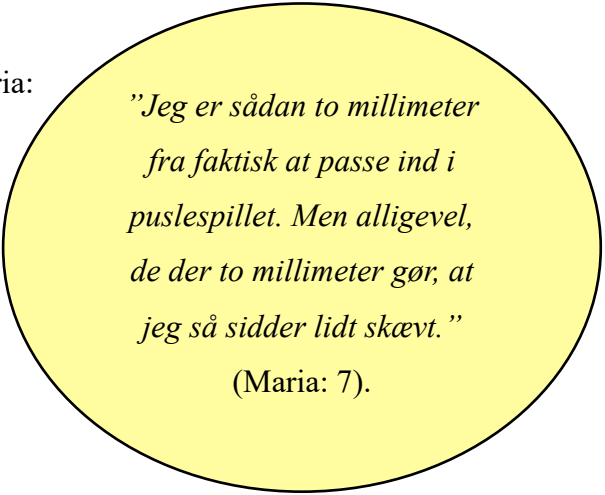
3.7.5. Ana

Ana fortæller, hvordan hun efter at være blevet kronisk syg har været nødt til at finde nye venskaber, fordi hendes gamle relationer ikke havde forståelse for, at hendes livsstil havde ændret sig (Ana: 11-12). Ana fortæller om, hvordan hun i dag har to veninder, som har været langvarige venskaber, hvor de for hende også udfylder to forskellige former for venskaber. Det ene venskab er nært og en tæt veninde (Ana: 1), hvor det andet venskab er mere kompliceret og til tider drænende for Ana at være

i, men alligevel vælger hun venskabet til (Ana: 3-4). Ana fortæller også om, hvordan venskaber i dag for hende er svære at navigere i og særligt nye venskaber føles krævende (Ana: 9).

3.7.6. Maria

Maria beskriver sig selv som en der næsten passer ind (Maria: 2). Hun har en vennegruppe, hvor hun størstedelen af tiden kan relatere til dem, men alligevel oplever hun at føle, at hun er anderledes end andre (Maria: 5-6). Maria fortæller, hvordan ensomhedsfølelsen kan opstå, hvis hun er til fester, men ikke føler sig med i festen (Maria: 8).

"Jeg er sådan to millimeter fra faktisk at passe ind i puslespillet. Men alligevel, de der to millimeter gør, at jeg så sidder lidt skævt."

(Maria: 7).

3.7.7. Stine

Stine er motiveret for at deltage i interviewet, fordi hun syntes emnet er vigtigt. Hun har selv oplevet gode venskaber og fællesskaber i sin barndom og ungdom særligt ved at være elitesportsudøver (Stine: 6). Stine har dog oplevet et særligt venskab, hvor hun fandt det svært at sætte grænser og følte sig kontrolleret, hvor det endte med et venskabsbrud (Stine: 8). Stine fortæller også om, hvordan hun under et alvorligt sygdomsforløb oplevede, at hendes venskaber blev distancerede (Stine: 11). Hvor vennernes distance bidrog til ensomhedsfølelser ved, at Stine ikke blev inkluderet som før (Stine: 16-17).

3.7.8. Karen

For Karen har hendes oplevelser med ensomhed været tæt knyttet til et forløb med stress og depression i folkeskolen og den tidlige gymnasietid (Karen: 13-14). Karen havde også et stort ønske i gymnasiet om at finde en ny vennegruppe, men bevægede sig i stedet på kanten mellem to grupper (Karen: 1). Karen er i dag studerende og har det godt, men hendes negative erfaringer med venner og venskaber har sat sine spor og hun kan blive bange for, at ensomheden og mistrivlsen vender tilbage (Karen: 2).

4. Teori

I dette afsnit præsenteres udvalgte teoretiske perspektivers anvendelse i specialet. Teoriafsættet inddrages som orienterende begreber, hvilket skaber en rummelighed for teoriernes anvendelse, da begreberne bruges som vejledende og ikke som faste retningslinjer i analysen (Jacobsen 2007: 274). De orienterende begreber anvendes dertil som afsæt til at afdække informanternes meninger og oplevelser. Nedenfor præsenteres sociolog Linda Woods perspektiv på ensomhed som 'mislykket intersubjektivitet', Candance Clarks teoretisering af 'mikropolitiske handlinger' og 'mikrohierarkier' samt Sarah Ahmeds teoretiske perspektiv om lykke og samfundets lykkeimperativer.

4.1. Ensomhed som mislykket intersubjektivitet

Som det tidligere præsenteres under afsnit 1.3.1 *Hvad er ensomhed?* ses det, at ensomhed er en kompleks følelse. I dette afsnit præsenteres sociolog Linda A. Woods perspektiv på emotionen ensomhed, der belyser, hvordan ensomhed både er en social og individuel følelse. Med det menes, at ensomhed er en social betinget følelse, da det også er fraværet af det sociale, som er medskabende for ensomheden (Wood 1986: 187-188).

Ifølge Wood kan ensomhedsfølelsen dertil ses som social konstrueret (Wood 1986: 188). Det vil sige, at tidligere omtalte definition af ensomhed, som resultatet af diskrepans mellem ens ønskede og faktiske sociale relationer (jf. 1.3.1. *Hvad er ensomhed?*), udvides til også at inkludere, hvordan ensomhed påvirkes af normer og kulturelle praksisser, der findes i samfundet og som dermed er medskabende for individets egne forventninger og ønsker til relationer (Wood 1986: 186). De forventninger og ønsker man har til sociale relationer kan dermed ses ikke udelukkende at være individets egne (ibid.). Det vil sige, at forskelle mellem ønskede og faktiske relationer muliggøres, af det at kunne indse eller føle, at noget mangler (Wood 1986: 188). At noget mangler i relationer eller, at den ensomme person føler, at de mangler relationer, som venskaber eller partnere, ses i at den ensomme dermed må have en forventning til, hvordan deres sociale liv burde være (ibid.: 186). Det vil sige, at man som ung kan have en forventning til, at man burde have et bestemt antal venner eller, at ens venskaber burde være på en bestemt måde, hvorved man i fraværet af opfyldelsen af disse forventninger oplever ensomheden. Dertil pointerer Wood også, at ensomhed er en moraliseret følelse, der er underlagt sociale normer, hvilket ses ved, at der er rigtige og forkerte tidspunkter at være ensom, hvortil der kan være sociale sanktioner ved at vise eller ikke vise ensomhed på forkerte

tidspunkter eller situationer (ibid.: 186-187). Wood fremhæver i den forbindelse et eksempel på, hvordan forventninger i ungdomsliv tydeliggøres, når unge ikke oplever stærke ensomhedsfølelser ved at sidde hjemme alene en hverdagsaften, men derimod gør det en weekendaften (ibid.: 187).

Deres situation er udefra

set den samme, men fordi det er forventet, at man er ude og deltage socialt i weekenderne, har det en effekt på den følelsesmæssige tilstand (ibid.: 187). Ifølge Wood bliver de sociale og moralske normer for ensomhed derved tydeliggjort, da det er forkert at opleve ensomhed, men at udvise ensomhed er også i modstrid med, hvad der forventes, da ensomhed er tabuiseret og man risikerer at blive stemplet som forkert og anderledes, fordi man ikke har (forventede) sociale relationer (ibid.: 187). Dertil påpeger Wood, at ved ikke at udvise ensomhed på et tidspunkt, hvor det forventes, risikerer man at blive set som forkert eller asocial, hvilket også rummer potentielle sociale sanktioner (Wood: 1986: 187).

I forbindelse med at forstå ensomhedsfølelsen, anvender Wood begrebet 'mislykket intersubjektivitet' som opsummerende for ensomhed. Ensomhed kan i dette perspektiv ses at være social og individuel på samme tid, hvor ensomhed er individuel, da man er udenfor det sociale og ensomhed opleves individuelt, men social da årsagerne til ensomhed skal findes i den fejlede eller mislykkede intersubjektivitet mellem individet og andre (Wood 1986: 191):

” Loneliness is the individual experience of failed intersubjectivity, the perception that the degree or type of intersubjectivity is not appropriate for a particular relationship, and further, that this perception is not shared” (Wood 1986: 188).

Her tilføjes det, at hvis ensomhed ses som mislykket intersubjektivitet, kan det nuancere, hvorfor ensomhed kan opstå på trods af, at man har og indgår i relationer. Da en eller flere relationer kan have mislykket intersubjektivitet. Det vil sige, at den delte forståelse i relationen, ikke er eller ikke ses som den ”rigtige”, og dermed bidrager til en overordnet følelse af at være uforstået og uden for det nære, som dermed skaber følelsen af ensomhed. Dermed er ensomhed påvirket af manglende forståelse imellem parter og ikke blot forventninger, der ikke mødes (Wood 1986: 188-189). Oplevelsen af mislykket intersubjektivitet ses også, når gensidig forståelse mellem parter ikke er mulig (Wood 1986: 190). Ifølge Wood er ensomhed også påvirket af graden eller mængden af mislykket intersubjektivitet, som skal være til stede for, at ensomheden indfinder sig, hvor man kan ses at have forskellige

tolerancer for mislykket intersubjektivitet (Wood 1986: 189). Med begrebet om mislykket intersubjektivitet udbygges den gængse definition af ensomhed ved at inddrage elementet om gensidig forståelse mellem mennesker, hvormed mislykket intersubjektivitet også handler om at føle sig forstået af andre og indgå i en delt forståelse (Wood: 1986: 190). Med afsæt i Woods teoretiske perspektiv på ensomhed åbnes for nuancer i kvindernes ensomhedsoplevelser samt indsigter i betydningen af ensomhed og indblik i hvad, der er på spil, når ensomhed opstår i ungdomslivet.

4.2. Mikropolitikker i sociale relationer

I dette afsnit præsenteres sociolog Candance Clarks begreber om sociale mikropolitikker og mikrohierarkier for at belyse og nuancere, hvordan de unge kvinder navigerer i oplevelser med ensomhed og venskabsrelationer.

Clarks begreb om 'emotionelle mikropolitikker' dækker over handlinger, som foretages i sociale interaktioner, for at påvirke egen og andres 'sociale plads' (Bloch 2017: 247). Med social plads menes, den position, som indtages i forhold til andre i en interaktion. Den sociale plads er dynamisk og kan ændres i forhold til kontekst og interaktion (Bloch 2017: 246). Social plads adskilles fra social status ved, at social status er statisk og del af strukturelle forhold (ibid.). Ifølge Clark har sociale pladser forskellige statuspositioner, som 'stjernen' og 'supportere' (Bloch 2017: 246-247). Den sociale plads som stjernen, er højt rangerende, hvilket giver 'interaktionsrettigheder', det vil sige friheder i forhold til, hvad der accepteres af andre, eksempelvis retten til at ekskludere eller inkludere andre (Bloch 2017: 247). Modsat ses det, at personer med lav social plads har få interaktionsrettigheder og må indrette sig efter andre (ibid.). Den sociale plads indikeres gennem 'pladsfølelser', det vil sige, at individet selv mærker eller gøres bevidst gennem følelser, hvad deres sociale plads er (Bloch 2017: 247). Ifølge Clark forhandles social plads gennem håndtering og påvirkning af følelser (Bloch 2017: 247), disse kaldes 'mikropolitikker'. En af måderne er 'emotionel pladsmarkør', hvor der fremprovokeres negativ selvfølelse hos en anden for at henvise dem til en lavere social plads og derved hæve sin egen (ibid.). Derudover kan mikropolitiske handlinger også ske ved at udvise og bruge egne følelser, dette kaldes for 'emotionel pladspåkaldelse' (ibid.). Emotionel pladsmarkør og emotionel pladspåkaldelse er dermed måder at påvirke interaktionens deltagers følelser og forhandle sociale pladser (ibid.).

Ifølge Clark ses der indenfor mikropolitikkerne tre strategier, disse er 'you-first', 'me-first' og 'niceness' (Bloch 2017: 249-250). Strategierne kendetegnes af, at udgangspunktet for

interaktionen er forskelligt. Det ses ved, at you-first strategier implementeres med et sigte om at søge samarbejde og ligeværdighed. Modsat udøves me-first strategier ud fra en konkurrencementalitet (Bloch 2017: 249-250). Det er centralt for brug af disse mikropolitikker, at der mellem parterne i interaktionen ses en beregning i forhold til, hvordan man kan styrke eller sænke ens egen sociale plads gennem den anden part. Me-first politikken handler om at udvise og bruge følelser til at hæve sig selv over den anden part og derved placere sig over den anden i det sociale hierarki (Bloch 2017: 249). You-first politikernes fokus ligger derimod på, hvordan man kan hæve andres sociale plads, for at skabe solidaritetsfølelser mellem parterne (ibid.). Ved brug af you-first strategier sættes fokus på at sikre interaktionen sker uden, at der opstår ansigtstab eller lignende negative følelser (Bloch 2017: 249). Clark ser endvidere, at der findes en ekspertrolle inden for you-first politikkerne (Bloch 2017: 250). Denne kaldes for 'niceness' strategi. Rollen påtages som en form for *rarhed* og venlighed, som er gennemgående i alle interaktioner:

"Den rare person giver emotionelle gaver, som er passende i situationen – et smil, et kram, et blik, ligesom den rare person er opmærksom på og tilbagebetaler andre menneskers positive handlinger og emotionelle gaver" (Bloch 2017: 250).

Denne rolle kan dog opfattes som overdreven således, at det skaber mistillid og bliver værdiløst ved at blive opfattet som falskt. Selve det at udvise rarhed og give emotionelle gaver opfattes som en begrænset ressource, hvorfor personer der udøver ubegrænset rarhedsstrategier kan miste anerkendelse (Bloch 2017: 251). Endvidere ses ekstraordinære handlinger inden for rarhedsstrategien, som 'mikroheroiske handlinger' (ibid.). Rarhed som social kompetence har høj værdi, da strategien fremmer vellykkede interaktioner (Bloch 2017: 251). I forbindelse med Clarks begreber om emotionelle mikropolitikker, inddrages også Clarks perspektiv på, hvordan sociale kategorier som køn, tilskrives forskellige interaktionsrettigheder og forventninger i forhold til valg af strategier i forhandlingen om social plads. Clark påpeger, at makroforhold spiller en rolle i måden mikropolitikker forløber (Bloch 2017: 251). Det ses ved, at sociale pladser også informeres af eksempelvis følelsesregler, der er knyttet til blandt andet køn, hvorved samspillet påvirker, hvilke af de emotionelle strategier, som er tilgængelige for forskellige personer i forskellige kontekster (Bloch 2017: 252). Ved at inddrage Clarks perspektiv i analysearbejdet med de unge kvinders oplevelser af ensomhed og venskaber, kan et blik på, hvordan de navigerer i mikropolitikker og social plads skabe

indsigt i relationers betydning for unge kvinder, men også betydningen af oplevelsen af ensomhed i forhold til deres sociale plads' flygtighed og måder at indgå i venskaber på.

4.3. Det lykkelige ungdomsliv?

I dette afsnit præsenteres feminist og queer teoretiker Sarah Ahmeds teoretisering omkring lykke som imperativ og noget, der efterstræbes som et mål ofte uden at sætte spørgsmålstejn overfor, hvad lykken egentligt er eller indebærer (Ahmed 2016: 16-17). I bogen *The promise of happiness* belyser Ahmed lykken som en tilstand, der associeres med bestemte indikatorer for lykke og hvordan efterstræbelsen af disse kan blive styrende faktorer i livet (Ahmed 2010: 6-7). Ahmed forholder sig dertil kritisk overfor det hun kalder 'the happiness turn', som dækker over, hvordan lykke er blevet en industri og et ultimativt mål i samfundet (Ahmed 2010: 2-3). Ahmed identificerer dertil, hvordan at lykke associeres med bestemte 'genstande' og bestemte livsformer kobles til lykke (ibid.). I specialet kobles Ahmeds perspektiv til, hvordan ungdommen bliver opfattet som en livsfase med særlige lykkeforpligtelser og hvordan lykke også bliver en standard for, 'det gode ungdomsliv'.

I arbejdet med lykken begrebsliggør Ahmed, hvordan lykke efterstræbes gennem tilnærmelse eller besiddelse af bestemte genstande kaldet 'happy objects', (herefter: 'Lykkegenstande' (Ahmed 2010: 26). Lykkegenstande er for sig selv ikke lykkelige, men fordi de i samfundet efterstræbes, bliver genstandene associeret til lykke (Ahmed 2010: 23). Lykkegenstande rummer derfor retningsgivende elementer, hvor hvis man følger eller efterstræber lykkegenstande finder man lykken (Ahmed 2010: 26). Begrebet lykkegenstande dækker bredt over både materielle genstande, men også over værdier, praksisser og lignende, som er knyttet til løftet at opnå man *x* følger lykke (Ahmed 2010: 29). Lykkegenstande er dermed pejlemærker, som lover, at hvis man følger lykkegenstanden eller efterstræber den, vil man opnå eller finde lykken selv (Ahmed 2010: 26). Det vil sige, at lykken er lovet til dem, som søger og opnår lykkegenstandene (ibid.: 29). Ahmed pointerer dertil, hvordan der omkring lykkegenstande opstår fællesskab, hvorfor lykkegenstande også kan ses som pejlemærker for det sociale og en måde at opnå tilhørsforhold og et fællesskab med andre (Ahmed 2010: 38).

Det ses eksempelvis ved, at man ofte samles om fællesinteresser eller andre fællesskabsmarkører, hvor det at have noget til fælles bliver en måde at skabe sociale bånd og relationer (Ahmed 2010: 38). Ahmeds affektive fællesskab ses i, at der er konsensus om, at lykke klæber til lykkegenstanden: " *To be affected in a good way by objects that are already evaluated as*

good is a way of belonging to an affective community” (Ahmed 2010: 38). Det vil sige, at ved at man orienterer sig om samme lykkegenstande opnås et affektivt fællesskab, der i sig selv kan blive endnu en lykkegenstand (Ahmed 2010: 45). Et eksempel på dette er familien. Familien ses som en lykkegenstand, der skal efterstræbes, men samtidigt også hvorfra flere lykkegenstande stammer eller associeres til (Ahmed 2010: 45).

Som tidligere nævnt under Indledningen er ungdomslivet en livsfase, hvor bestemte forventninger og forestillinger knyttes til i forhold til, hvad det vil sige at være ung og dermed også, hvad det ’gode’ ungdomsliv indebærer. Med udgangspunkt i Ahmeds perspektiv, om lykke som klæbende til bestemte livsformer kan ungdommen og det at være ung også ses at være underlagt bestemte lykkepligter og være en livsfase som kobles til lykke.

4.3.1. Lykkemanuskripter og lykkepligt i ungdomslivet

Ahmed introducerer i forbindelse med lykkegenstande begrebet ’happiness scripts’ (Herefter: lykkemanuskripter). Lykkemanuskripter opstår omkring lykkegenstande, hvorved lykkemanuskripterne dækker over måden at opnå lykke på gennem nærhed til de rigtige lykkegenstande (Ahmed 2010: 59). Ahmed påpeger dertil følgende, da lykke klæber mere til bestemte livsformer og kroppe end andre (ibid.).

” We can think of gendered scripts as “happiness scripts” providing a set of instructions for what women and men must do in order to be happy, whereby happiness is what follows being natural or good. Going along with happiness scripts is how we get along: to get along is to be willing and able to express happiness in proximity to the right things.” (Ahmed 2010: 59).

Det vil blandt andet sige, at der er forskel på, hvilke måder mænd og kvinder forventes at styre deres liv for at opnå nærhed til lykke. Det samme kan tænkes at gøre sig gældende i for unge i ungdomslivet, hvor unge forventes at opnå lykke af bestemte lykkegenstande og også det ’gode’ ungdomsliv. Under lykkens imperativ påpeger Ahmed også, hvordan lykken rummer ’pligt’ (Ahmed 2010: 7). Som det ses af ovenstående citat, er accept af lykkemanuskripter en del af at være en del af det sociale, hvor man for at være med orienterer sig mod og accepterer samme lykkegenstande. Deri ses også en pligt i at efterleve og orientere efter lykkegenstandene som er accepterede (Ahmed 2010: 59-60). Hertil ses, at man kan passere som lykkelig for ikke at falde udenfor og for at undgå at skabe forstyrrelser,

hvis man ikke opnår lykke af det forventede (Ahmed 2010: 59-60). At skabe forstyrrelser eller at falde udenfor det affektive fællesskab, begrebsliggør Ahmed gennem 'kill joy' og 'affect alien', som præsenteres i følgende afsnit.

4.3.2. Affect alien: Når lykke ikke opnås

Ved at lykkepligten ikke opfyldes eller ved ikke at følge lykkemanuskripter på forventede måder, kan det ses som, at der skabes forstyrrelser. Ahmed inddrager hertil begrebet 'troublemakers' (Herefter: ballademagere), om de der skaber forstyrrelser ved ikke at efterleve lykkemanuskripter (Ahmed 2010: 60). Balladen opstår ved, at man ikke accepterer lykkemanuskripter, som er forventet af én i samfundet og går andre veje (Ahmed 2010: 69). Denne position kan også ses som 'affect alien' (Ahmed 2010: 67).

” You can be affectively alien because you are affected in the wrong way by the right things. Or you can be affectively alien because you affect others in the wrong way: your proximity gets in the way of other people’s enjoyment of the right things, functioning as an unwanted reminder of histories that are disturbing” (Ahmed 2010: 67).

Forstyrrelserne opstår dermed ved, at man ikke bliver lykkelig af de genstande, som er socialt accepteret som rigtige og gode, derved at ens manglende lykke skaber forstyrrelser for andre, der følger de rigtige lykkegenstande. Ahmeds begreb 'kill joy' kan også ses som eksempel på at skabe forstyrrelse gennem modstand mod lykkegenstande eller udfordre, hvorvidt lykke klæbes til bestemte lykkegenstande (Ahmed 2010: 65-66).

I forhold positionen som affect alien, ses der forskellige måder at blive affect alien. Ahmed pointerer, at nogle kroppe og livsformer er mindre passende indenfor lykkemanuskripterne ved, at de skiller sig ud (Ahmed 2010: 66). Ahmed præsenterer dertil, hvordan lykkemanuskripter og lykkeimperativer tydeliggøres gennem 'unhappy archives' (Herefter: ulykke arkiver), der ved at belyse modstykker til lykke og det, der ses som del af 'det gode liv', indfanges hvordan manuskripterne ikke er neutrale, men mere oplagte for nogle sociale grupper og sociale kroppe end andre. Med andre ord kan der findes begrænsninger eller forhindringer for opfyldelse af lykkepligten (Ahmed 2010: 217). Ahmed tager blandt andet udgangspunkt i queer personers møde med ulykke for at forstå, hvad der er på spil i lykkemanuskripter (Ahmed 2010: 89). Ahmed pointerer i den forbindelse, hvordan særligt

heteroseksualitet er blevet del af lykkemanuskripter, på samme måde som bestemte kønnede manuskripter, hænger sammen med det at kunne opnå lykke (Ahmed 2010: 90-91). Hvorned en anden seksualitet end heteroseksualitet indenfor et lykkeperspektiv ses som risikofyldte for ulykke (ibid.). Ahmeds teoretisering og begreber om lykkeimperativer i samfundet bidrager i specialet til at nuancere de unge kvinders oplevelser med ensomhed og forståelse af venskabsrelationer i et samfund, hvor det 'gode' ungdomsliv også kan ses at klæbe til lykke.

4.4. Teoretiske samspil

I afsnittet reflekteres over de teoretiske valg. Med det teoretiske afsæt kombineres forskellige begrebslige niveauer i forhold til mikro- og makrosociologisk belysning af ensomhed blandt unge kvinder. Det ses, at Clarks begreber primært belyser mikointeraktionerne i relationer, hvor Wood og Ahmeds teoretiske perspektiver bevæger sig mellem makro- og mikro perspektiver. Dette bidrager med, at det teoretiske afsæt kan belyse forhold omkring de unges ensomhedsoplevelser og venskabsrelationer. Dertil, anvendes teorierne komplementært, hvor begreberne inden for Clarks mikropolitikker belyser informanternes relationer og interaktioner i og omkring venskaber for at belyse, hvordan de navigerer i ensomhedsoplevelser og venskabsrelationer. Dertil inddrages Ahmeds perspektiv om lykke for at belyse, hvordan det 'gode' ungdomsliv kan ses at være ramt af lykkepligt og være en lykkegenstand, hvor unge må navigere også under præstationskrav og forventninger til sociale relationer (jf. **Fejl! Henvisningskilde ikke fundet.. Fejl! Henvisningskilde ikke fundet.**) for at lykkes med den gode ungdom. Hertil bidrager det teoretiske afsæt til en opfattelse af, at ensomhedsfølelser både er udfordrende for at opnå det 'gode' ungdomsliv, men dertil også at lykkeimperativerne indenfor ungdomslivet kan gøre det tydeligere når ensomhed opstår ved, at unge ikke opfylder forventninger til deres sociale liv. Denne teoretiske vinkling på ungdomsliv og ensomhed muliggøres igennem inddragelsen af Woods mislykket intersubjektivitet, der inkluderer socialkontekst i forståelse af ensomhed, som en samskabende proces mellem individet og det sociale.

5. Analysestrategi

I dette afsnit præsenteres analysestrategien samt tilhørende refleksioner. Det analytiske arbejde påbegyndtes under den selektive transskription af interviewene, da udvalgte passager af interviewene

er fravalgt på baggrund af overvejelser om relevansen for det viderearbejde, hvorfor dele af transskriptionerne er markeret som (udeladt). Efter transskriptionen påbegyndtes den faktiske kodeproces, hvor der med inspiration fra den adaptive tilgangs iterative kodeproces dannes overblik i empirien ved flere gennemlæsninger (Jacobsen 2007: 268). Analysestrategien trækker derudover på analytiske virkemidler fra principper om 'meningskondensering'. Hvor større dele information komprimeres til mindre dele, hvorved mening tydeliggøres og tillægges koder, som derefter udfoldes analytisk ved fortolkning og inddragelse af teoretiske perspektiver (Brinkmann & Kvale 2015: 269-270). Dette gøres for at skabe overblik over indholdet både ved at læse empirien horisontalt og vertikal for at få indblik i den mening og forståelse informanterne tillægger deres egne erfaringer og oplevelser, samt for at se på tværs af interviewene efter temaer og mønstre. Endvidere trækkes også på 'meningsfortolkning', som afdækker meningskonstruktioner og indrammer disse i en bredere kontekst (Brinkmann & Kvale 2015: 271-272). Ensomhedsdigtene (bilag 1 & jf. Prolog) består af korte tekstpassager, som udfoldes under analysen for at afdække meninger og derved indskrives digtet på mere tekst fremfor at teksten reduceres, som det sker ved meningskondensering (Brinkmann & Kvale 2015: 269-270). Det vil sige, at der sker en vekselvirkning mellem de to tilgange i analysen. I det følgende uddybes, hvorledes kodeprocessen er forløbet.

5.1. Kodeprocessen

I specialet har den adaptive tilgang betydet at både eksisterende forskning og teori i form af orienterende begreber er inddraget i kodeprocessen. De orienterende begreber, som blev anvendt som teoridrevne koder ses her: 'mislykket intersubjektivitet, præstationslogikker, at være udenfor/anderledes, mikropolitikker, mikrohierarkier, lykkegenstande, lykkemanuskripter, lykkepligt og affect alien'. Det vil sige, at empirien er kodet efter teori og eksisterende forskning (Brinkmann & Tanggaard 2015: 485). Dertil har kodeprocessen haft et åbent præg, hvor empirien også blev gennemlæst med blik for en empiristyret kodning. Her ses det, hvordan der ud af empirien identificeres temaer som også tildeles koder (Brinkmann & Tanggaard 2015: 485). For analysen betyder det, at der både inddrages et teoretisk informeret blik for udvælgelsen af dele af empirien, men også at nye og uforudsete fund inddrages ved brug af den åbne kodningstilgang. Dette ses i de empiridrevne koder: 'stille piger, ensomhed som ar og begivenheder'. Koderne er brugt til at organisere og finde mønstre, der går på tværs af empirien. Endvidere ses det, at inddragelsen af ensomhedsdigtene også medvirkede til at åbne op for nye indsigter, der ikke i sig selv kunne indfanges af de orienterende begreber i den teoridrevne kodningsdel. Kodeprocessen og koderne gav

efterfølgende et overblik over empiren, som derefter udfoldes i analysen under forskellige tematiske overskrifter, hvor nogle koder er lagt sammen, da temaer og meningsenheder var overlappende. Kodeoversigten fremgår af bilag 3.

6. Analyse

”Jeg tror, at alle mennesker på et eller andet tidspunkt føler sig ensomme. Og jeg tror nogle gange, at folk glemmer, hvad det er for en følelse, du sidder med.” (Kristine: 27).

I dette kapitel udfoldes analysen, der er delt i fire overordnede afsnit. I følgende afsnit uddybes og nuanceres ensomhed og hvordan ensomhed opleves af de unge kvinder som sammenhængende med forskellige forudsætninger og omstændigheder i deres liv.

6.1. Ensomheds mange nuancer

For flere af de unge kvinder går det igen i interviewene, hvordan de i deres tidlige ungdom og barndom oplevede, at venskabsrelationer var udfordrende (Kristine: 3, Mille: 4, Sofia: 2, Maria: 4 og Naya: 2). Disse perioder kobles blandt andet til mobning, sygdom, psykiske diagnoser, etnicitet og også forskellige ’kritiske øjeblikke’. Ensomhed for de unge kvinder kan ligeledes kobles til Woods begreb om mislykket intersubjektivitet, hvor den mislykkede intersubjektivitet blandt andet opstår, når de unge kvinder oplever en følelse af ikke at leve op til egne eller andres forventninger i venskabsrelationer og ungdomsliv. Dette er en pointe som løbende udfoldes og uddybes i analysen. Derudover ses, at der ikke findes en bestemt årsag til ensomhed, men at der er en akkumulation af årsager som sammen skaber ensomhedsfølelsen. Hvilket understøttes af Woods perspektiv på ensomhed, hvor ensomhedsfølelsen opstår når tolerancen for mislykket intersubjektivitet overskrides (Jf. 4.1 Ensomhed som mislykket intersubjektivitet). I det følgende vil de unge kvinders forudsætninger for at følge lykkemanuskripter behandles, hvortil det netop ses, at de unge kvinder af forskellige grunde har oplevet udfordringer i ungdomslivet og dertil været udfordret i at komme tæt på lykke på trods af, at ungdommen ofte ses som en særlig god og lykkelig tid i livet.

6.1.1. Ensomhed i barndommen

Naya oplevede særligt ensomhed i sin barndom og tidlige ungdom, hvor hun kobler det til at handle om flytninger og nye skoler (Naya: 2), samt at være flygtningebarn, hvor det var vanskeligt for hende at finde sig til rette og komme ind i det sociale i skolen;

”Jeg føler faktisk, når jeg tænker tilbage over det, så har man måske været den person, som man ikke havde lyst til at være og det var sådan én, overly glad person og sådan åben på en overdrevet måde. [En] måde sådan at præsentere sig selv og prøve at finde nye venskaber på den måde. Det har jo også været mega trættende og ensomt faktisk.”
(Naya: 16).

Naya beskriver, hvordan hun påtog sig en rolle som klassens klovn for få en plads i det sociale (Naya: 16). Ved at inddrage Clarks perspektiv om sociale mikropolitikker og mikrohierarkier, kan Nayas position forstås ved, at hun som den nye i klassen skal finde sin plads i det sociale, hvor hun påtager sig en rarhedsrolle og læner sig ind i niceness og you-first politikker, og dermed på trods af, at det er hårdt og svært for hende som ny, tilsidesætter egne følelser for at påvirke andre til at have positive følelser mod hende. Således hun kan sikre sig en plads i fællesskabet fremfor udenfor. Det er interessant, at selvom hun prøver at gøre sig positivt bemærket i klassen og på den måde skabe relationer og holde ensomme følelser på afstand, alligevel oplever det at omskabe egne følelser og påtage sig en rarheds-rolle, som medskabende for ensomheden hos hende selv. Det kan ses som, at ensomhed også handler om en mislykket intersubjektivitet og fremmedgørelse overfor individet selv, da Naya ikke handler i overensstemmelse med, hvad hun selv havde lyst til, men for ikke at være udenfor i klassen alligevel gør det.

6.1.2. Etnisk minoritet og ensomhed

Her inddrages Ahmeds perspektiv om, at 'det gode liv' og lykken som lettere tilgængeligt for nogle kroppe end andre, ved at lykken klæber til disse kroppe. Naya er etnisk minoritet og kvinde, hun fortæller selv, hvordan hun har oplevet, at hun blandt andet grundet sin etnicitet har følt sig anderledes og udenfor og dertil også har oplevet ensomhed:

”Jeg følte ikke sådan, at jeg hørte til og jeg tror også, at en anden faktor, det er, at det var alle sammen danske og hvide piger, jeg var omkring. Der var ikke nogen, jeg kunne spejle mig selv i og der var ikke nogen, der sådan havde de helt samme interesser som mig selv. [...]. Det er først, sådan i de ældre år, [...] hvor jeg begyndte at finde de der peers, altså relationer med andre etniske minoriteter. Hvor jeg begyndte sådan at føle mig sådan, som en del af et fællesskab og den der ensomme følelse gik lidt mere væk ”
(Naya: 3-4).

Med alderen har Naya fundet ud af, at det er vigtigt for hende at være venner og have relationer med andre etniske minoritets kvinder fordi, hun i disse relationer ikke på samme måde har følt sig udenfor, men i stedet oplevet at være en del af et fællesskab og have fællesinteresser, samt en fælles forståelse (Naya: 4). Det tegner et billede af, at Naya ved at danne venskaber om fællesinteresser har dannet et affektivt fællesskab, hvor de har samme orientering mod samme lykkegenstande. Dertil også, at intersubjektiviteten mellem dem er mere vellykket end med Nayas tidligere relationer ved, at deres forventninger og forståelse af venskabsrelationen er mere ens eller, at de er mere enige om venskabsrelationens karakter. Hvilket i følge Woods perspektiv kan ses at være centralt i forhold til at mislykket intersubjektivitet ikke opstår.

6.1.3. Neurodivergens og ensomhed

Ligesom Naya fortæller, at hun grundet hendes position som etnisk minoritet oplevede at føle sig anderledes og, at det bidrog til hendes ensomhedsfølelse. Ses det, at neurodivergens også har betydning for at føle sig anderledes. Sofia og Mille har begge oplevet at blive diagnosticeret med forskellige neurodivergente diagnoser, hvor Sofia befinder sig på autismspektret og Mille har en aspergers diagnose (Mille: 1, Sofia: 1). De fortæller begge, hvordan deres neurodivergens var med til at skabe udfordringer for dem i forhold til venskaber. I Sofias fortælling om venskaber i barndommen, nævner hun, hvordan det var udfordrende at opbygge venskaber fordi, at hun grundet hendes autisme havde svært ved at navigere i og forstå uskrevne regler i sociale interaktioner (Sofia: 5). Mille oplevede ligeledes at være udfordret socialt (Mille: 4). Mille og Sofias oplevelser med ensomhed kan ifølge dem selv ses at opstå i samspil med deres diagnoser, da diagnoserne udgør en del af deres forudsætninger i livet. Hertil inddrages Ahmeds begreber, hvor lykken ses at klæbe mere til bestemte livsformer end andre. Ifølge Ahmeds perspektiv kan det eksempelvis ses som, at lykken klæber mindre til det at være ung og neurodivergent end at være ung og neurotypisk.

Ved at nuancere kvindernes oplevelse i forhold til samfundsfortællinger om ungdomsliv og lykke, kan et perspektiv på vigtigheden af forskellige forudsætninger for at være succesfuld i ungdomslivet ses. Det skyldes, at kvindernes sociale behov og forudsætninger er anderledes end hos majoriteten i samfundet, hvilket dertil også gør, at de ikke nødvendigvis søger de samme lykkegenstande eller lykkemanuskripter på samme vis som majoriteten i samfundet eller kan følge manuskripterne på samme måde. Sofia køber dog ind på lykken gennem efterstræbelse af familiekonstellationen, dog skiller hun sig ud ved at leve polyamourøst, hvilket hun også oplever, at der er svingende forståelse for og dertil rod for mislykket intersubjektivitet mellem hende og andre (Sofia: 7-8). Dette oplever hun dog ikke har noget med hendes diagnose at gøre, men hendes måde at være i parforhold på. Sofias livsform kan ses at være forstyrrende for forestillingen om det heteroseksuelle parforhold som lykkegenstand. Hendes autisme har dog betydning ved, at det er svære for hende at være social, fordi hun overseer implicite sociale koder, hvilket kan have sociale konsekvenser (Sofia: 15). Sofia kan derudover siges at skabe forstyrrelser i den mainstream opfattelse af lykkegenstande og manuskripter blot ved at være anderledes, men udfordrer også normer for parforhold. Dog oplever hun også, at hendes autisme også har været frigørende på det punkt, at hun ikke går op i at passe ind og til en vis grad heller ikke til at følge sociale normer (Sofia: 12). Her kan det som, at Sofias livsstil er årsager til, at hun ikke lykkes i 'det gode liv', fordi manuskripterne for at opnå lykke og 'det gode liv', ikke er konstrueret til hendes livsform og hun derfor ikke passer ind. Men at hun dertil også søger egne veje til lykke.

Mille søger også en vej til et godt ungdomsliv, hvor hun finder venskaber og glæde gennem digitale medier og online fællesskaber (Mille: 6). Hvor dette i sig selv bryder med forventninger til ungdomsliv og til, hvordan unge bør finde deres venskaber – Da der i dag ses en forventning om, at 'det gode liv' foregår væk fra skærme, da sociale medier kobles med mistrivsel (Jf. 1.1 Trivsel og fællesskaber). Dog har Mille skabt sin egen vej til et bedre ungdomsliv, hvor hun ved at tage hånd om sine forudsætninger alligevel kan opnå gode og tætte relationer og derved nærme sig forestillinger om ungdomsliv (Mille: 9-10).

Ud fra en generel betragtning af, og med blik for Mille og Sofias oplevelser af, at deres måder at forstå sociale interaktioner og sociale sammenspil på, kan det at være på det neurodivergente spektrum også ses som forstyrrende eller ballade-skabende ved, at de alment anerkendte lykkegenstande er mere tilgængelig for neurotypiske personer. Da der kan være udfordringer socialt som ikke rammer lige og dermed forhindrer eller "forsinker" det at kunne nærme sig

lykkegenstandene. Det kan dertil også ses som, at fortællingen om den lykkelige ungdom er for snæver, når kvinder som Sofia og Mille har svært ved at passe ind i rammerne, hvorfor de begge to søger deres egne forståelser af 'det gode liv' gennem alternative lykkegenstande.

6.1.4. Ensomhed og sygdom: Misforstået hensyn

Som det ses af ovenstående afsnit, er der tale om forskellige forudsætninger, som kan være medskabende for de unge kvinders oplevelse af ensomhed og at være udenfor eller føle sig anderledes. Hos informanterne Stine og Karen ses det også, hvordan sygdomsforløb har været medvirkende til at skabe forandringer i deres eksisterende venskaber og en distance mellem dem og andre, samt oplevelsen af ensomhed. Stine har været alvorligt syg i en periode af hendes ungdom, hvor hun både oplevede et mindre overskud til at se venner, men også en berøringsangst fra vennernes side, hvorfor hendes relationer blev distancerede:

"Altså, på det her tidspunkt tror jeg bare, at jeg havde brug for at se nogen, [...]. Fordi det havde jeg måske brug for, men jeg kunne bare ikke selv mærke det. Fordi jeg jo stod i den her situation og tænkte, okay, jeg kan dø i morgen, og jeg kan ikke dø, selvfølgelig. Så jeg stod sådan lidt, folk kommer vel, hvis de har tid og overskud? Men det tænker de jo også den anden vej" (Stine: 11).

I citatet ses det, hvordan Stine på sin vis undskylder vennernes distance ved at påtage sig deres rolle og gennem empatisk indlevelse forstår, hvordan der kan være omstændigheder, der gør det svært at være der for sine venner og derved opretholde intersubjektiviteten mellem dem og fastholde relationen. Oplevelsen af, at andre trækker sig fra én når man gennemgår noget svært, ses også i Karens fortælling i hendes møde med depression og stress i slutningen af folkeskolen (Karen: 11). Karen oplevede, at hun ikke blev inkluderet i vennegruppens sociale arrangementer. Hun fortæller om, hvordan hun mente, at det på sin vis også var hendes egen skyld, fordi hun heller ikke var sjov at være sammen med fordi, hun var ked af det hele tiden (Karen: 11-12).

Der er flere måder at forstå det, der sker i mødet med sygdom som igangsættende for forandringer i relationer og som potentielt ensomhedsskabende ved forandringer i intersubjektiviteten mellem relationerne. Ved at inddrage Woods perspektiv kan det ses som, at den tidligere fælles forståelse omkring relationens betydning ikke længere blev delt af parterne og den intersubjektivitet som var til stede mellem dem ikke kunne opretholdes. Sygdommen kan ses som startskuddet for at

intersubjektiviteten fejler ved, at Karen og Stines sygdom ændrede deres præmisser for deltagelse i relationen og opretholdelsen af den tidligere fællesforståelse om relationens formål eller rolle. I Stines tilfælde ses, at hendes manglende overskud blev taget hensyn til i sådan én grad, at opretholdelsen af relationen ikke var mulig, og hvor Karen ikke kunne leve op til en fælles forventning om, at relationen primært orienterede sig om at have det sjovt. Eftersom Stine og Karen ikke længere kunne vedligeholde intersubjektivitet resulterede det i, at relationen blev distanceret og potentialet for ensomhed opbyggedes.

For Karen var det særligt konflikter med en vennegruppe i skolen, samt et brud med en kæreste, der resulterede i, at hendes tolerance for mislykket intersubjektivitet blev overskredet og hun derfor følte sig ”*vanvittig ensom*” (Karen: 13-15). Ana oplevede ligeledes, da hun grundet et kronisk sygdomsforløb ikke længere kunne opretholde relationer som tidligere, hvordan hendes relationer blev distancerede (Ana: 11). Dertil valgte Ana også selv at afbryde kontakten og søge nye venskaber, hvor der kunne være en fællesforståelse omkring det at kæmpe med sygdom. Ifølge Ana kan sygdom netop være et samlingspunkt og noget, der kan dannes affektivt fællesskab omkring (Ana: 11-12).

Ved at inddrage Ahmeds perspektiv om lykkemanuskripter og lykkegenstande, kan det ses, hvordan den syge krop eller det udfordrede sind er tilstande, som forstyrrer det at opnå nærhed til lykkegenstande i form af venskaber. Dertil kan det ses, hvordan bestemte livsformer og livsstile er tættere forbundne med forestillingen om lykke end andre, her kan Ana og Stines kroppe ses at udfordre dem i forhold til at kroppene sætter rammer for, hvad de kan og ikke kan i forhold til at efterleve lykkemanuskripter om ungdomsliv og opretholde intersubjektivitet i venskaber. Da kroppen i forestillinger om det ungdoms gode liv og lykke ofte forventes at være sund, stærk og fri. Stine og Ana oplever dog, hvordan deres kroppe satte begrænsninger for dem og også i det sociale, hvorfor deres relationer og venskaber ikke levede op til forestillingerne om det gode liv. Sygdom uanset kropslig eller psykisk ses at skabe forhindringer til lykkegenstande og derimod trække én tættere på ulykke og ensomhed, ved at venskaber og relationer forsvandt eller distanceredes. I Karens tilfælde kan Ahmeds begreb om *kill joy*, som forstyrrende for konsensus om eksisterende lykkegenstande, ses i Karens manglende evne til at være sjov og leve op til lykkepligten i ungdomslivet. Karen skaber meget direkte en konflikt mellem intentionen med at mødes i vennegruppen (at hygge sig og have det sjovt) ved at hun tydeligt ikke har det godt og er trist (Karen: 11-12). Denne direkte forstyrrelse kan så siges at blive gemt væk ved at udelukke hende fra fællesskabet.

6.2. Ensomhedsdigtet

Som tidligere nævnt indgik et ensomhedsdigt under interviewene (bilag 1), hvor informanterne også fik mulighed for at tilføje til digtet. Flere af de unge kvinder valgte at bidrage med deres egne oplevelser med ensomhed til et ungedigt, dette fremgik også af specialets prolog. Ungedigtet præsenteres dog også nedenfor. Begge ensomhedsdigte kan ses at fastholde og konkretisere ensomhed, som der ellers er en kompleks og dynamisk følelse. På baggrund af tilføjelserne fra de unge kvinder er følgende ungedigt dannet over ensomhedsoplevelser:

Jeg føler mig ensom, når jeg ikke kan relatere til mine venner
Jeg føler mig ensom, når jeg ikke bliver mødt som den jeg er
Jeg følte mig ensom, da jeg ingen veninder havde til at holde polterabend
med
Jeg føler mig ensom, når jeg ikke har nogen at invitere til min fødselsdag
Jeg føler mig ensom mere end jeg ikke føler mig ensom (*citat uddraget af
interview*)

Af digtet kan det ses, at der er meget på spil i mødet med ensomhed for de unge kvinder. Ensomhedsfølelsen kobles til, hvad der sker når intersubjektivitet mellem de unge kvinder og deres relationer ikke lykkedes eller ikke stemmeroverens med forventninger til relationen ved at de unge kvinder udtrykker manglende fælles forståelse og genkendelse i deres venskaber. Det ses dertil også, at ensomhed er mere end bare fraværet af sociale relationer og venskaber, som Woods også påpeger, da ensomhed i digtet handler om den gensidige forståelse. Den første del af ungedigtet tematiserer vigtigheden af gensidig forståelse i venskaberne, hvor det handler om oplevelsen af intersubjektivitet som fejlende eller mangelfuld. Med det menes, at intersubjektivitet mellem parterne udfordres eller er udfordret, hvorfor følelsen af ensomhed opstår, da der i fraværet af forståelse skabes en følelsesmæssigdistance. Det kan ifølge Woods perspektiv også ses ved, at forventninger til relationens formål eller indhold ikke mødes, hvilket i digtet ses at opleves som ensomhed og manglende genkendelse.

I digtet afspejles det også, hvordan følelser af ikke at være forstået eller ikke kunne forstå andres perspektiver, skaber ensomhedsfølelser. Under interviewene var der generelt en stærk genkendelse

blandt informanterne i mødet med det originale ensomhedsdigt (bilag 1) og i de sidste interview blev ungedigtet også inddraget, hvor flere af sætningerne resonerede og var relaterbart for de unge kvinder. Dertil ses også af ovenstående ensomhedsdigt konkrete eksempler på begivenheder og situationer, hvortil der implicit ligger forventninger til ungdomslivet og venskaber. Disse indebærer, at de unge kvinder oplever at burde have bestemte relationer/venner, som kan deltage i særlige begivenheder. Hvorved fraværet af dette, bliver en påmindelse om, at ens faktiske relationer ikke lever op til forventningen og derved tydeliggøres ensomheden. Dette uddybes i følgende afsnit.

6.2.1. Begivenheder som markører

I dette afsnit præsenteres, hvordan der ses forskellige markører for lykke i unge-ensomhedsdigtet. Hertil vil jeg argumentere for, at bestemte begivenheder, som grundet deres stærke tilknytning til succesfulde ungdomslivsfortællinger og lykkemanuskripter, kan opleves som ensomhedsmarkører og synliggørelse af ensomhed. I ovenstående ensomhedsdigt fremhæves begivenhederne, polterabend og fødselsdage, som situationer hvor ensomhedsfølelser kan være stærke.

Med afsæt i de unge kvinders ensomhedsdigt (Jf. Prolog) ses det, at fødselsdage og polterabend er begivenheder som i ungdommen tilskrives social vigtighed, da det ses at være forventet, at man som ung kan holde fødselsdage og polterabend med venner og familie, hvorfor det bliver tydeligt, når det ikke lykkes, som det ses i digtet. Både polterabend og fødselsdage er begivenheder, der ifølge Ahmeds perspektiv kan ses som del af unges lykkemanuskripter og som eksempler på lykkegenstande (Jf. 4.3 Det lykkelige ungdomsliv?). Hvor bryllup og ægteskab er alment accepterede lykkegenstande, kan det at holde fødselsdage og polterabend med familie og venner også ses som et udtryk for, at man er i tæt nærhed af lykkegenstande (familie og venner) og dermed også i nærheden af én lykkelig og 'god' ungdom.

Polterabend og fødselsdage kan dermed ses som sociale markører for at lykkes som et socialt ungt menneske. Hvor disse begivenheder, dermed understreger den unge kvinde som ensom og det ikke at lykkes med at følge lykkemanuskripter og ungdomslivets lykkepligt. Fødselsdage og polterabend ses altså som en form for kernebegivenheder i livet, som markerer og kan bruges til at markere, ens status og position som et socialt og *godt* menneske eller i dette tilfælde, markere hvordan de unge kvinder ikke er succesfulde indenfor venskaber og ungdomslivet.

I digtet ses det, at man ikke er lykkes med at danne relationerne, som kan skabe nærhed til det gode liv og lykken, hvorved begivenhederne og forventningerne til samme i stedet bliver afsæt

for ensomhedsfølelsen og understreger denne fejlen i ungdomslivet. Det vil sige, at begivenhederne bliver en påmindelse for de unge kvinder om, at de ikke er lykkedes, hvilket giver den negative følelse af ensomhed og mislykket intersubjektivitet i form af, at ikke at kunne leve op til egne og sociale forventninger om at holde fødselsdag eller polterabend.

Ana genkender eksempelvis oplevelsen med manglende veninder til polterabend og tilføjer delen; *Jeg føler mig ensom, når jeg ikke har nogen at invitere til min fødselsdag*. Ana fortæller dertil om, hvordan bryllup og polterabend faktisk er begivenheder, som hun bekymrer sig for, om hun i fremtiden kan holde med veninder (Ana: 23). Anas bekymring ses i samspil med, at disse begivenheder er tæt koblet med en forståelse af, at man har et godt liv og lykkedes som socialt menneske, hvis man efterlever lykkemanuskriptet, der indeholder bryllup og polterabend. Denne bekymring ses også i Karens fortælling, hvor hun ligeledes deler denne frygt:

”det er en frygt jeg har. [...] Det er vildt urealistisk, fordi jeg har veninder og sådan. Men når man ser de der kæmpepolterabender, når de render rundt med 30+ kvinder i byen og gågaden, [...] og så mange veninder der, har jeg slet ikke.” (Karen: 29).

Karens frygt kan ses at afspejle, at det er ikke nok at kunne invitere venner til polterabend, men at man også skal invitere nok. Her kan præstationskulturens logikker ses i forhold til, at kriteriet for at være succesfuld rykkes fra at kunne holde polterabend, til at polterabend også skal holdes på en ’rigtig’ måde (Jf. 1.2 Præstationskultur og unges relationer). Hvorved, at det bliver endnu mere svært at lykkes med at gøre begivenheder som fødselsdage og polterabend ’rigtigt’ for de unge kvinder. Herved ses også, hvordan ungedigtet har bidraget med en empiriskindsigt, som interviewet alene ikke havde frembragt. I det følgende afsnit vil jeg komme nærmere ind på ensomhed og lykkepligten i det gode ungdomsliv.

6.3. Manuskripter i 'det gode ungdomsliv'

I dette afsnit behandles, hvorledes ensomhed og oplevelsen af at føle sig udenfor og anderledes kan ses som både en del af ungdomslivet, men også som en udfordring af ikke at leve op til forventninger og lykkemanuskripter relateret hertil. På tværs af interviewene tydeliggøres, hvordan venskaber og særligt venskabsgruppen er eftertragtet, men også kan være vanskelige at fastholde.

Som det præsenteres under indledningen og den eksisterende forskning, ses det hvordan ungdomslivet indeholder mange arenaer at navigere i, samt hvordan sociale relationer og identitetsdannelsesprocesser præger ungdommens hverdagsliv. Dette ses også i interviewene, hvor det at tilhøre en vennegruppe fylder for de unge kvinder og er vigtige for dem (Karen: 1, Naya: 10-11 & Kristine: 3).

Karen og Kristine havde begge et ønske om at være del af en større vennegruppe i deres tidlige ungdom, men ingen af dem oplevede rigtigt at lykkes med dette (Karen: 2 & Kristine: 3). Kristine fortæller om, hvordan hun dog havde få venner, men også en forestilling om, at man skulle have mange venner (Kristine: 3). Kristine kobler i interviewet, hvordan hun ser, at (mange) venskaber kan være et værn mod ensomhed; *"Også det der med, at man vil jo ikke være ensom. Og man vil jo ikke stå alene. Og så kunne det bare være dejligt at have mange [venner]. Så var man aldrig alene."* (Kristine: 8). Kristines orientering mod at have venskaber ses af citatet at være præget af en forestilling om, at venskaber kan beskytte én mod ensomhed og ved at have mange venskaber kan det holde de negative følelser på afstand. Derudover bliver det at have mange venskaber også en markør i forhold til at være ung på den mest rigtige måde ved sammenligning med andre unges venskaber og venskabsgrupper. Ifølge Ahmeds begreb lykkegenstande kan (mange) venskaber hermed ses at være en måde at opnå lykke eller det gode ungdomsliv, som Kristine ser andre unge orientere sig mod og efterstræbe (Kristine: 3). Hvorfor hun mener, at hun også kan opnå det rigtige eller gode ungdomsliv og fraværet af ensomhed gennem mange venner.

Ifølge Ahmeds perspektiv kan det dermed ses som, at venskaber i ungdomslivet og det at have mange venner bliver en lykkegenstand, som efterstræbes og dermed det gode ungdomsliv. Ved at Kristine taler om ensomhed som et modstykke til at have (mange) venner og om venskaber, som beskyttende mod ensomhed, forstås ensomhedsfølelsen som en affektiv tilstand, der ikke indgår i ungdomslivets lykkemanuskripter, men i stedet står som forhindring.

Her kan Woods teoretiske perspektiv ses at virke understøttende for, opfattelsen af venskaber som en lykkegenstand. Da Wood ligeledes reflektere over, hvordan forventninger og, det at vide, hvad der er muligt i relationer, også muliggør det at føle sig ensom (jf. 4.1 Ensomhed som mislykket intersubjektivitet). Hermed, at venskaber bliver gjort til efterstræbelsesværdige lykkegenstande, fordi de allerede efterstræbes og søges af andre som måder at sikre et godt ungdomsliv. Dette kan ses at være på spil i Kristine og Karens forestillinger omkring ungdomslivet, da de ser andre unge rette sig mod venskaber og venskabsgrupper som manuskripter til at opbygge gode ungdomsliv. Hvorfor de også selv opfatter venskaber og venskabsgrupper som værdifulde at efterstræbe.

Blandt andet ses det ved, at vennegruppen gøres til del af en idealiseret fortælling om gymnasietiden og dertil ungdomslivet, som lykkegenstand.

”Især fordi, jeg jo ligesom havde gået igennem gymnasietiden og manglede den her venindegruppe, som alle ligesom snakkede om. Øhm, havde lidt halvt været med inde i en gruppe og halvt med i en anden gruppe og sådan. Man kunne godt mærke, at det var ikke 100% nogen af hver jeg var med i.” (Karen: 2).

Men for Karen lykkes det ikke i gymnasiet at danne denne vennegruppe. I stedet bevæger hun sig på kanten af to forskellige grupper. Hvilket kan ses som at forsøge at være i nærheden af lykken gennem de to venskabsgrupper og derved potentielt opnå målet om at være rigtigt med i en venskabsgruppe. I Karens fortælling bliver venskaber i skolen også set som en lykkegenstand, der er et trin til en anden lykkegenstand - At klare sig godt i skolen, og dermed både nærme sig det gode liv gennem venskabsgruppen og også gennem en vellykket akademisk performance (Karen: 5). Dette uddybes under afsnit 6.3.2 *Venskaber et lykkeværktøj*. Men Karen lykkes ikke med vennegruppen i gymnasiet og fejler på den måde i at følge ungdomslivets lykkemanuskript og forestillingen om at komme tættere på det gode ungdomsliv. Ligeledes har Kristine heller ikke haft succes med at fastholde venskaber gennem ungdommen, hvorfor hun ikke har en vennegruppe (Kristine: 7). Det ses også i kvindernes fortællinger, hvordan lykkegenstanden venskaber kan opnås, men kontinuerligt kræver vedligehold og genskabelse, da venskaber ellers glider ud. Dette uddybes i følgende afsnit.

Ana har ligesom Kristine en opfattelse af, at mange venskaber kan ses som bedre end få. Det afspejles i, at vi taler om, hvordan det er at gå fra at have en del venskaber i den tidlige ungdom til at være i

slut tyverne, hvor vennekredsen er svundet ind. Ana fortæller, hvordan hun ser antallet af venskaber som vigtigt:

” [...]For hvis du ikke har mange venner, så kan folk godt tro, at der er noget galt med dig. Er der noget galt med dig, siden du egentlig ikke har rigtig nogen venner. Er der et eller andet, er det fordi du ikke er en god person” (Ana: 15).

Citatet opsummerer, hvordan det at man fremstår som ensom eller udenfor sociale fællesskaber på bestemte tidspunkter, i dette tilfælde i ungdommen, kan opfattes negativt og som uacceptabelt (jf. Wood). I ungdommen er de unges forventninger præget af forestillingen om et aktivt socialt liv og om (mange) venskaber og venskabsgrupper som godt. Dette ses af Karen og Kristines fortælling og som del af forestillingen om det gode liv og den rigtige måde at være ung på. Ana påpeger dermed, hvordan det at være ensom som ung person eller ikke at have venskaber, netop kan blive mødt af reaktioner, hvor ensomhedsoplevelser bliver set som en markør for, at personen er anderledes eller forkert fordi de ikke passer ind i en forestilling om, hvordan man skal være ung og ensomheden derfor er uacceptabel.

Venskaber spiller derfor en vigtig rolle i både de unges selvforståelse og i at opnå ’det gode ungdomsliv’. Dette leder til næste afsnit, hvor idealisering af det langvarige venskab belyses, samt hvordan de unge kvinder blandt andet ser det som selvforskyldt, når deres venskaber glider ud.

6.3.1. Om at gøre venskab ’rigtigt’

I dette afsnit uddybes, hvordan ensomhed kan ses i forhold til intersubjektivitet som dynamisk og krævende at skabe og genskabe i relationer mellem de unge kvinder og deres venskaber for at fastholde relationen og sikre den gensidige forståelse, samt skabe et langvarigt venskab.

I Kristines fortælling, om oplevelser med venskaber og det hun kalder venskabsregler, kan perspektivet om præstationskulturens præstationslogikker inddrages for at belyse venskaber og måder intersubjektiviteten presses. Kristine oplever, at der er mange usagte regler for, hvordan man fastholder og indgår i venskaber, som hun dertil oplever som udfordrende at navigere i;

”Altså, hvis du skal jo holde et venskab, så skal du være lyttende og snakke selv. Og så er det der med, at man skal snakke lige meget. Det føler jeg, at et venskab burde være. Og reglerne er også, at man, jamen, så har jeg kørt fire gange, så burde de også køre over til mig. Det er jo slet ikke sådan, jeg vil have et venskab. Men det er det, jeg føler, at det er. At man skal køre lige meget over til hinanden. Man skal række lige meget ud efter hinanden. Man skal give hinanden taletid. [...]. Altså, det bliver bare så meget. Du skal også ses, altså, et vis antal gange om måneden, føler jeg.” (Kristine: 13-14).

I Kristines fortælling er venskabet en konstant afvejning og vurdering af, om begge parter er lige involverede i venskabet og gør lige stor indsats for at sikre det gensidige udbytte og forståelse i venskabet. Som præsenteret under afsnit *Jf. 1.2 Præstationskultur og unges relationer*, indebærer præstationskulturen en internalisering af præstationslogikker. Kristines beskrivelse af venskabsregler kan ses i lyset af sådanne implicitte præstationslogikker, hvor fastholdelsen af et venskab kræver bestemte afmålte indsatser fra begges sider. Hvor den yderste konsekvens bliver, at venskabet tabes, hvis ikke begge parter yder lige stor indsats eller varetager regler og efterlever præstationskravene fra venskabet. De implicitte præstationslogikker ses dertil i venskabsreglerne, ved at der lægges et pres på vennerne i, at venskabets succes afhænger af, at reglerne følges og venskabet løbende opretholdes og plejes.

Venskaber bliver dermed et område, hvor Kristine må præstere således, at venskabet er tilfredsstillende for begge og for at fastholde venskabet. Hvorved kravet om at præstere, for at opnå et succesfyldt venskab, hele tiden rykkes, da der ikke ses et konkret mål for venskabet, da målet er det langvarige venskab, som kun opnås gennem kontinuerlig genskabelse af relationen.

Desuden ses også i Kristines fortælling om venskabsregler, at der eksisterer en form for relationel økonomisk forhandling, hvor man hver især skal give og modtage lige meget fra relationen og ingen må *snydes* eller give/få mere end den anden. Venskabsregler kan på også ses som et udtryk for en proces, der er hele tiden sker. Hvor intersubjektiviteten mellem vennerne må reproduceres for at bekræfte deres venskab og bekræfte, at de er enige om opfattelsen af venskabets rolle og betydning for begge. Hvis venskabet bliver uligevægtigt, kan det være medskabende for, at der opstår udfordringer i intersubjektiviteten, og dermed sker der forskydninger i den fællesforståelse af venskabet og intersubjektiviteten i venskabet kan mislykkes eller fejle og lægge pres på deres tolerancer for mislykket intersubjektivitet og dermed skabe ensomhed. Hvilket er det Wood påpeger

kan skabe ensomhed – at den mislykkede intersubjektivitet overskrider éns tolerance (jf. 4.1 Ensomhed som mislykket intersubjektivitet).

Kristine pointerer dertil, at det ikke er sådan, at hun ønsker venskaber skal være, men at hun oplever, at det ofte er sådan (Kristine: 13-14). Disse venskabsregler kan ses i forhold til tidligere omtalte undersøgelse af Vive, hvor ensomme unge fortæller om, forestillinger og ønsker om det tætte og langvarige venskab, men at dette netop rummer udfordringer og opleves som svært at opnå (jf. 1.3 Ensomhed blandt unge). Hvilket kan relateres til det Kristine oplever omkring venskabsregler.

Karen fortæller, hvordan det tætte og langvarige venskab er mere frit og på linje med familiære relationer og kæresteforhold, hvor man skal være der for hinanden (Karen: 9-10). Maria kan ses også at opsummerer i hendes fortælling, hvad forventninger til det nærevenskab indebærer, *”Uanset hvad der sker, jamen så er hun der. Og fordi det er ligesom den der tillid, der kommer med, at når man ligesom har kendt hinanden i 20 plus år ”* (Maria: 9). Dog kan det ses som, at venskabet netop med tid og varetagelse inden for venskabsreglerne kan nærme sig det nære (langvarige) venskab, som søges og ønskes for at sikre lykke og et godt ungdoms liv, men at dette ikke er uden udfordringer. Hertil vil det langvarige venskab som succesfyldt og efterstræbelsesværdigt uddybes i afsnit 6.3.3 *Det fejlende og succesfulde venskab*.

Vedligeholdet af venskaberne, er noget som Maria ligeledes ses at forholde sig til som et aktiv tilvalg og som indsatskrævende: *”Det er mig, der ligesom vælger, at nu vil jeg faktisk lægge energi i at være din ven, og ikke bare sådan din bekendte.”* (Maria: 5). Maria bidrager her til forståelsen af, at venskaber kræver indsats og dermed løbende reproduktion af relationen for, at det ikke glider ud. Ana oplever ligeledes, at venskaber kræver opmærksomhed og vedligeholdelse, dertil at kravene for deltagelse i venskabet er højt og altid tilstedeværende, særligt hvis der er fysisk distance:

”At der er en stor chance for, at hvis du lige glemmer at skrive en uge eller to og den anden person måske også lige glemmer det. At du måske ikke lige kan få samlet lige så hurtigt op på det [...] Hvis man ikke lægger igen de kræfter i og vedligeholder venskabet på, at der er en større chance for at det venskab, så flader ud i længden” (Ana: 6).

Succeskriteriet for venskaber gøres i fortællingerne også til, at et venskab ikke må tabes eller glide ud. Det kan ses som, at der er pres på venskaber og dermed pres på de unge kvinder i forhold til at

vedligeholde og pleje deres venskaber. At der findes disse usagte venskabsregler og normer indenfor venskaber er netop også, hvad der er med til at vanskeliggøre Sofias fastholdelse af venskaber. Sofia fortæller om, hvordan hun grundet sin autisme har svært ved at navigere i det usagte i sociale relationer og læse sociale interaktioner (Sofia: 5 & jf. 6.1.3 Neurodivergens og ensomhed). Hun kan dermed komme til at gøre sig uheldigt bemærket og handle uhensigtsmæssigt i forhold til de sociale mikrohierarkier og venskabsregler, og dermed risikere at placere sig selv i eller blive tildelt en lav social plads (Jf. 4.2 Mikropolitikker i sociale relationer). Som vanskeliggør hendes fastholdelse af venskaber. På baggrund af dette afsnit, kan venskaber ses som endnu en arena, hvor unge kvinder forventes at præstere under præstationskulturen og også et område, hvor løftet om det gode ungdomsliv er til stede.

6.3.2. Venskaber et lykkeværktøj

Udover at der ses implicitte præstationslogikker i venskaberne, ses de også i skoleregi, hvor der som tidligere nævnt ses, at præstationer i skolen kan give adgang til fællesskaber (jf. 1.2 Præstationskultur og unges relationer). I det følgende kan det ses, hvordan denne også er en gensidig dynamisk proces. Karen oplevede, at hun i gymnasiet ikke havde en vennegruppe og derfor gik det også udover hendes præstation i skolen (Karen: 5-6). Karen var som tidligere nævnt ikke en del af nogle vennegrupper i gymnasiet, men befandt sig imellem to (jf. 6.3 Manuskripter i 'det gode ungdomsliv'). Dette påvirkede hendes skolearbejde, da hun grundet manglende vennegrupper ikke havde adgang til at deltage i skolens gruppearbejde:

"Og det er virkelig svært at finde en gruppe at arbejde sammen med, når det er, at man ikke føler, at man er venner med nogen sådan rigtigt. Altså, sådan, der er flere gange, jeg har siddet og arbejdet alene, fordi jeg var sådan, jeg gider ikke engang prøve."
(Karen: 6).

Venskaber kan ses at blive en form for instrument til at klare sig godt i skolen, udover også at kunne ses som et værn mod ensomhed og en del af lykkemanuskripter for ungdommen (jf. 6.3 Manuskripter i 'det gode ungdomsliv'). På den baggrund kan venskaber altså ses at være en lykkegenstand, der har flere forskellige hensigter og betydninger. Endvidere kan Ana ses at instrumentalisere et venskab i hendes liv som en form for distraktion eller måde at fralægge sig negative følelser ved at tilpasse sig en veninde (Ana: 5). Ana beskriver venskabet som et pusterumsvenskab (Ana: 4):

”Det er en, hvor du ringer og så griner man med på det, selvom man måske ikke har lyst til at grine. Men så bliver det falsk og så griner man alligevel. For ligesom at fremtvinge den her følelse af, at man er glad. Fordi man skal omlægge sig selv til personen.” (Ana: 4).

Venskabet får her en rolle som et værn mod negative følelser, men på en drænende måde, hvor Ana ser venskabet som noget, der kun kan bestå i en periode grundet, at hun må tilpasse sig veninden og omskabe egne følelser for at fremme relationen og venskabets formål (Ana: 4).

I Ahmeds perspektiv om lykkepligt, kan venskabet ses som et konkret instrument til at passere som eller fremstå lykkelig i nærhed af lykkegenstande. Det ses ved, at Ana opretholder lykkepligten, ved at fastholde venskabet på trods af, at venskabet i sig selv ikke forbindes med positive følelser. De positive følelser omkring venskabet er nærmere knyttet til fortællingen om, at man skal have venner for at lykkes. Ifølge Ahmeds perspektiv kan Karen og Anas måder at gøre venskaber som værktøjer til lykke og det gode ungdomsliv, også ses som en måde at forsøge at opretholde forestillingen om den lykkelige ungdom, hvorved de på trods af, hvad deres faktiske følelser var, forsætter med at forsøge at lykkes i ungdomslivet, omend med forskellige strategier.

6.3.3. Det fejlende og succesfulde venskab

I dette afsnit uddybes, hvordan særligt det langvarige venskab knyttes til at være succesfuldt og det at lykkes med venskaber i ungdomslivet. Det går igen i interviewene, at venskaber glider ud i løbet af ungdomslivet (Kristine: 3, Maria: 3 & Karen: 13). At venskaber kan være svære at fastholde eller glider ud, står i kontrast til den fortælling, der samles på tværs af interviewene af, at det succesfulde venskab først er succesfuldt når det består og er langvarigt, hvor hvis venskaber brydes eller glider ud ses det som et nederlag. Karen fortæller om, at hun oplever et pres i forhold til at fastholde venskaber, men dog ikke for enhver pris (Karen: 20).

”Du skal også sørge for, at du har alle dine venskaber. Og du bare holder fast i alle de venner, du nogensinde har haft. Fordi det er de bedste mennesker for dig. Men samtidig med, så kan det også være nogle af de mest toxic mennesker for dig. Altså jeg har lige

skåret én af. Jeg har skåret hende fuldstændig fra, fordi det viste sig, at hun var vanvittigt dårlig for mig.” (Karen: 20).

Karens syn på venskaber er paradoksalt, hvor hun fortæller om, at man både forventes at holde fast i alle sine venskaber, skal man samtidig være kritisk overfor sine venskaber. Karens tilfælde har venskabet udviklet sig fra, at de havde en fælles intersubjektivitet og enighed om deres måde at gøre venskabet på og venskabets rolle, til at Karens forventninger til venskabet ikke stemte overens med, hvordan veninden opførte sig og venskabet blev brudt (Karen: 20). Hvorfor Karen tog konsekvensen og stoppede venskabet. Af citatet ses det, hvordan Karen må navigere mellem ønsket om at fastholde venskaber og at forholde sig til, om relationen lever op til forestillingen om venskabets rolle. Det underbygger en forståelse af venskaber som en krævende arena at navigere i.

Ana fortæller om et af hendes tætteste venskaber, *”Så det er i hvert fald en af de mere værdsatte venskaber jeg har haft. Som også har varet i så mange år og stadigvæk er fast i venskabet og stadigt stærkt”* (Ana: 3). Betoningen af et godt venskab som langvarigt går igen i interviewene, hvor Karen sammenligner sin tætteste og ældste veninde med at have et ekstra familiemedlem (Karen: 8-9). Maria har ligeledes et meget langvarigt venskab, som det også nævnes under afsnit 6.3.1. Om at gøre venskaber ’rigtigt’, at venskabets langvarighed er med til at gøre det værdifuldt:

”Jeg synes, det er fedt, det der med at have en person, der bare grundet tid bare kender en. Du ved, der er ikke så meget, man skal forklare. Der er ikke så meget, man ligesom skal bevise eller noget. Nej, vi kender bare hinanden.” (Maria: 8-9).

Det danner et indtryk af venskabet som lykkegenstand, som i sig selv er krævende og dermed er lykken ved venskaber også udfordrende at opnå. Da det er en lykkegenstand, som kun kan fastholdes ved at kontinuerligt at nærme sig det succesfulde venskab. Det vil sige at ved, at venskabet først er succesfuldt, når det er langvarigt. Lægges et yderligere pres på unge i form af, at muligheden for at fejle ikke forsvinder. Presset på unge kan derved ses at øges ved lykkemanuskriptet om det langvarige venskab som lykken.

Det ses dog af citatet med Maria, at de tidligere omtalte venskabsregler eller præstationspres i relationen bliver mindre med tiden (jf. 6.3.1 Om at gøre venskab ’rigtigt’). Det kan ses som vedligeholdet mindskes med tid og potentielt, at intersubjektiviteten i de langvarige venskaber kræver mindre reproduktion og opmærksomhed. På trods af dette kan det også ses som

naturligt eller forventeligt, at der sker venskabsbrud eller venskaber glider ud i ungdomslivet, da der er mange skift i ungdommen og en periode, hvor identitetsdannelsen fylder (jf. 1.3 Ensomhed blandt unge). Hvorfor intersubjektivitet mellem parterne kan ses som værende under pres, men styrkes over tid.

Stines oplevelser med brud og forandringer som katalysator for ændringer i hendes venskaber understreger dette perspektiv. Stine gik igennem et venskabsbrud, men uden at hendes tolerance for mislykket intersubjektivitet blev overskredet *"Heldigvis kan man jo så sige, at jeg havde skabt nogle andre venskaber imens, at det her ligesom foregik. Så på den måde følte jeg mig ikke ensom"* (Stine: 8). Det nuancerer venskabsforståelsen, at brud ikke altid er ulykkelige, men tværtimod kan hjælpe på vej mod andre venskaber, hvilket også var det som Karens fortælling understregede. Netop at de unge forventes at navigere og afveje relationers værdi. I Stines venskabsbrud ses det også, hvordan hendes tolerance for mislykket intersubjektivitet er stærk, da hun ikke oplever ensomhed på baggrund af bruddet. Hun så det derimod som en nødvendighed for at kunne danne nye venskaber (Stine: 9).

Brud og skift i venskaber ses også i Karens fortælling, hvor særligt skift i forbindelse med uddannelse har været en medvirkende faktor til, at venskaber er stoppet (Karen: 6).

Kristine påtager sig dertil skylden for hendes venskabs forandring og afslutning, hvor hun ærgrer sig over, ikke at have holdt fast, men ved skift i livet har ladet venskaberne (Kristine: 8).

I venskaberne, der er gledet ud, ses blandt kvinderne både et perspektiv om, at det er forventeligt, men også, at det var selvforskyldt, hvor de tabte venskaber rummer en form for mislykket præstation i vedligeholdet af venskaber. Dermed rummer de tabte venskaber også et tabt potentiale for intersubjektivitet. For Kristine bidrager det til oplevelsen af ensomhed og at mislykkes med at opnå nærhed til lykken og det gode liv. Da hun, som tidligere nævnt, kobler (mange) venskaber med et værn mod ensomhed, hvilket kan ses i Woods perspektiv som, at hvis der er tilpas vellykket intersubjektivitet til stede holdes ensomheden på afstand. Her vil Wood dog påpege, at det ikke er antallet af venskaber som er afgørende for ensomhed, men netop værdien af intersubjektivitet mellem Kristine og hendes relationer samt Kristines tolerance for mislykket intersubjektivitet. Det kan ifølge Wood ses, at så længe tolerance for mislykket intersubjektivitet ikke overskrides og at der dermed er tilpas med vellykket intersubjektivitet, vil Kristine ikke opleve ensomhed (jf. 4.1 Ensomhed som mislykket intersubjektivitet).

På baggrund af ovenstående ses det, hvordan venskaber er krævende for de unge kvinder at navigere i, hvor det langvarige og succesfulde venskab er svært at opnå, men eftertragtet. Her hænger forventningerne og præstationspresset i andre arenaer af ungdomslivet også sammen med de unge kvinders forventninger til dem selv og venskabsrelationer, hvormed det muliggøres at føle sig forkert, ensom og fejle, i kraft af, at der er en forventning om, at man som ung skal lykkes i mange arenaer på samme tid og herunder, at de unge har forventninger til venskaber som succesfulde når de er langvarige. Men da der netop er forventninger knyttet til ungdomslivet i form af blandt andet lykkepligt og lykkemanuskripter til unge, er det svært at lægge forventninger og ønsker til relationer væk. I det følgende afsnit præsenteres, hvordan sociale medier kan spille en rolle i at skabe opmærksomhed og forventninger til venskabsrelationer gennem eksponering for andres livsfremstilling.

6.3.3.1. *Hvorfor er jeg ikke inkluderet i det der?*

I dette afsnit præsenteres kort, hvordan informanterne har oplevet sammenligningskultur gennem sociale medier, hvor det ses, at forventninger til venskaber også skabes gennem sammenligning med andre og viden om, hvad der er muligt. Karen fortæller om, hvordan hun scroller hurtigt igennem delte billedsamlinger og historier på Instagram, fordi hun vil være sikker på, at hun ikke bliver holdt udenfor eller er blevet glemt af en veninde eller venindegruppe (Karen: 20-21). Som nævnt tidligere, ses det netop, at sociale medier kan fungere som eksklusions og inklusions budbringere (jf. 1.1 Trivsel og fællesskaber). Dette er Karen ikke alene i at have oplevet. Naya oplever, hvordan sociale medier bliver brugt som status markører og dette kan skabe usikkerheder. Hun fortæller, hvordan ensomheden forværres i mødet med sociale medier: *"Hvorfor er jeg ikke inkluderet i det der. Jeg føler, at det forstærkede det der, den der ensomhedsfølelse, når man sad der og så det på sociale medier"* (Naya: 11). De sociale medier fungerer som en påmindelse om, hvordan man kan forvente relationer og venskaber burde være gennem konfrontationen med andres liv og livsfremstilling. Men de kan også understrege, hvem der er med og hvem der er udenfor (jf. 1.1 Trivsel og fællesskaber). Kvinderne udtrykte dog også bevidsthed om, at det netop er selviscenesættelse, der sker på sociale medier (Stine: 16; Ana: 18; Karen: 20). Men alligevel kunne de sociale medier frembringe utilstrækkelighed og ensomhedsfølelser, samt frygt for eksklusion. Det handler også i høj grad om, at de unge kvinder gerne vil inkluderes, hvor Stine fortæller følgende, *"Hvor man måske godt kunne*

føle den der lidt ensomhed i, hvorfor spørger de mig ikke bare?" (Stine: 16-17). Stine oplever, som Naya, også at når hun ser på sociale medier og vennernes oplevelser, kan føle sig udenfor.

6.3.4. Ensomhed i ungdomslivsfortællinger

Som tidligere præsenteret under afsnit 1. Indledningen, eksisterer der forestillinger og fortællinger om det gode og rigtige ungdomsliv, hvilket også ses i afsnit 6.3 Manuskripter i 'det gode ungdomsliv'. En del af disse fortællinger handler om, at ungdommen fester og det er en måde at mødes og gøre det at være ung. Det ses også blandt de unge kvinder, da flere af dem bruger fester som eksempler på sociale aktiviteter for unge, som de ikke selv har lyst til at deltage i på samme måder (Naya: 3 & Maria: 8).

Blandt de unge kvinder ses dog, hvordan flere af dem ikke ønsker at deltage i festkulturen og dermed den ungdomsfortælling, som fester indgår i. I Marias fortælling ses det, hvordan hendes oplevelser med ensomhed kan knyttes til det at være affect alien ved mødet med ungdomskulturelle praksisser omkring fester og alkohol fordi hun ikke opnår glæde af disse, som ellers forventes.

" Altså de tidspunkter, hvor jeg måske har følt mig ensom. Det lyder måske også sådan lidt stereotypisk, men du ved, det er, hvis jeg befinder mig ved en eller anden fest, hvor folk teer sig tosset, og jeg bare sidder tænker, eh." (Maria: 8).

Maria kan ikke relatere til de andres følelser omkring festen og deltager ikke på samme vis. Marias ensomhed opstår derved i mødet med ikke at deltage i denne ungdoms lykkemanuskript, som markerer deltagelse i ungdomslivet. Det ses ved, at hun som affect alien ikke finder glæde ved den samme aktivitet som, er det hun ser andre unge gøre.

Maria finder i stedet fællesskab og venskab på andre måder, hvilket Stine også gør, da hun heller ikke deltager i festkulturen. Stine prøver i stedet aktivt at skabe nye veje til at danne venskaber og protesterer mod ensomhed ved at bryde normer for, hvordan venskaber opstår og fastholdes (Stine: 9-10). Stine fortæller dertil, hvordan hun har valgt at gøre ting og tage til aktiviteter alene, hvor hun blandt andet tager ud og spiser alene eller til andre arrangementer (Stine: 19). Hvor det at sidde alene på en restaurant kan ses udefra som en ensom-handling. Stine kan dermed ses at skabe forstyrrelser

og protestere moralske aspekter af ensomhed og forventninger, der pålægges ensomme i forhold til, hvordan ensomhed skal gøres eller se ud for. Stine bryder med forventninger til, hvornår man bør være ensom, da det ikke at have nogen at gå ud og spise med, men så gøre det alligevel, kan ses som at Stine skaber sit eget lykkemanuskript ved, at hun vælger at gøre ting alene og opnå en glæde ved det. Hun ser nemlig at alternativet, er at gå glip af oplevelser og dertil glæden som aktiviteter kan give hende (Stine: 18). Stine kan dermed ses at skabe modstand mod forestillingen om ensomhed og det at være alene som ung, som ensomt og en måde at skabe nye veje til lykke.

6.3.4.1. De stille piger: Hvorfor snakker du ikke så meget?

I dette afsnit udfoldes et andet aspekt, hvor forventninger til unge og ungdomsliv skaber snævre rammer. At være eller føle sig anderledes går igen i interviewene, hvor flere af de unge kvinder fortæller om, at de har skilt sig ud igennem deres skoletid. Naya fortæller, hvordan hun, særligt da hun var yngre, var den *stille pige* i sociale sammenhænge med andre jævnaldrende (Naya: 18):

” Så følte jeg sådan, de var sådan, hvorfor snakker du ikke så meget og sådan at man ikke bare blev accepteret for den tilstand man er. Det bragte også. [...]. Sådan, at jeg føler mig ensom, når jeg ikke bliver mødt som den jeg er.” (Naya: 18).

Af citatet ses, at Naya oplever, at måden hun er på, ikke bliver set som den ”rigtige”. Der ligger en forventning om, at hun burde være mere udadvendt og *snakke meget*, men det gør hun ikke og igennem, at det bliver påpeget, ses der implicit noget, som Naya ikke lever op til, men som andre lægger mærke til og mener, at hun burde. Naya forbinder dette med ensomhed. Hvilket kan ses i Woods perspektiv som mislykket intersubjektivitet, ved at den manglende forståelse fra de andres side putter Naya i en position af mislykket intersubjektivitet. Da de andre forventer noget af Naya, som hun ikke lever op til og heller ikke ønsker. Derudover kan de andres spørgsmål til Naya også ses med Clarks begreber som en mikropolitisk handling, hvor de ved emotionel pladsmarkør pointerer Nayas plads som lavere, da Naya ikke føler sig accepteret og dermed indirekte også ses som forkert. Da det rigtige som ung forstås at man skal *snakke mere*. Gennem forkertheds-følelser bliver Naya derved placeret i en lav socialplads i interaktionen. Kristine oplever ligesom Naya, at hun som én mindre udadvendt person oplever et brud med andres forventninger, hvortil Kristine prøver at omskabe sig selv for at passe ind. Kristine beskriver sig selv med ordet *stille* og sætter det overfor de andre, som hun kalder, *de seje piger* (Kristine: 4):

”Altså, jeg har jo altid været den der lidt stille og rolig person. Og så kommer jeg på en efterskole, hvor der var de seje piger, som så lige pludselig ville hænge ud med én. Og så begyndte man på, altså ting og sager, man måske aldrig selv ville gøre. Begynde at ryge en cigaret, fordi de røg en cigaret. Det, det ville jeg jo aldrig før gøre, men ... For at kunne være med i deres fællesskab, så så gør man jo bare ting og sager.”
(Kristine: 4).

Ud af denne distinktion mellem sig selv og *de seje piger*, kan det ses, at Kristine ikke så sig selv som en af de seje piger og det fremgår i hendes fortælling som en vis idealisering, hvor det kan ses, som at hun havde en lavere socialplads end dem. Hvortil hun for at hæve sin egen plads og opnå flere interaktionsrettigheder, ifølge Clarks perspektiv, kan ses at lave you-first strategier (jf. 4.2 Mikropolitikker i sociale relationer), hvor hun ved at hæve andre ved at indordner sig selv, også skaber sin egen plads og derved kan komme med i fællesskabet (venskabsgruppen). Det illustrerer dertil også vigtigheden i at indgå og sikre sig en plads i venskaber og fællesskaber, hvor det bliver vigtigere end egne grænser. Eksempelvis ryger Kristine cigaretter på trods af egen modstand mod det (Kristine: 4). Hvor Kristine kan siges at prøve at hæve hendes egen position i relationerne med de seje piger. Havde Naya en anden tilgang, hvor hun, som tidligere nævnt (jf. 6.1.1 Ensomhed i barndommen) gennem rarhedsstrategier forsøgte at underholde og sørge for at andre så hende positivt for at være med i fællesskabet. Naya fortæller dog også om, at hun ligesom Kristine, har påtaget sig roller og gjort ting, blandt andet at drikke alkohol og tage i byen, som hun ikke havde lyst til for at være med i en vennegruppe og passe ind med de andre unge piger (Naya: 4).

Fortællingen om den stille pige kan også ses i Ahmeds perspektiv om lykke. Hvor de unge kvinder, Naya og Kristine, her opfatter sig selv og kalder dem *stille piger*, indebærer en forståelse af, at det ikke er det, som er ideelt eller *sejt*. I den fortælling ligger, der en forestilling om, at man bør være mere udadvendt og ekstrovert for at være ung på den rigtige måde. Her kan der trækkes på Ahmeds perspektiv om kønnede lykkemanuskripter (jf. 4.3 Det lykkelige ungdomsliv?). Som tidligere nævnt ligger der forskellige forventninger til mænd og kvinder i forhold til vejen til lykken. I Naya og Kristines opfattelse og brug af ordet *stille* og *rolige piger*, om dem selv passer ind i en kønsstereotypisk forestilling om, at piger er mere eller skal være *stille*, men trods det oplever de, at de ikke passer ind. Det kan læses som, at forestillingen om det gode ungdomsliv også er præget af, at

man skal være fremme i skoene og opsøge det sociale fællesskab aktivt (jf. 1.1 Præstationskultur og unges relationer). Der kan derfor ses flere manuskripter på spil på samme tid, som kvinderne skal navigere i for at opnå det rigtige ungdomsliv, hvilket vanskeliggøres af modsætninger mellem forventningerne. Naya og Kristine passer ikke ind i den forestilling om, at de burde være mere ekstroverte og udadvendte. Ved at de bliver mødt af manglende accept og undren, bliver de nærmere fremmedgjort og kan ses som forstyrrende, det ses blandt andet ved Nayas oplevelse med social pladsmarkør. Hvorfor særligt Naya kan ses at skabe forstyrrelser, eftersom hun bliver konfronteret med hendes *stillehed*. Kristine kan modsat ses at prøve at indordne sig fællesskabet og dermed ikke skabe forstyrrelser eller ballade, men i forhold til de *seje piger*, ses at prøve lykkegenstandene af og passere som del af deres affektive fællesskab.

6.4. Ensomhed i 'det gode ungdomsliv'

I dette afsnit uddybes, hvordan de unge kvinders oplevelser med ensomhed kan ses i lyset af lykkemanuskripter og fortællinger om venskaber indenfor det gode ungdomsliv.

Da Mille bliver spurgt indtil om, hun har oplevet at føle sig ensom i en periode i sit liv, siger hun til at starte med, at grundet hendes forældres aktive rolle, er det ikke en følelse, som har været tilstedeværende i hendes liv (Mille: 14). Alligevel fortæller hun i interviewet, hvordan hun oplevede ensomhed i en periode, hvor hun boede på kollegie og ingen rakte ud til hende, som hun ellers ønskede (Mille: 14). Milles måde at besvare spørgsmålet om ensomhed kan også ses at illustrere, hvordan tolerancen for mislykket intersubjektivitet har betydning for ensomhed, da hun i barndommen oplevede, at forældrenes prioritering af hende holdte ensomhedsfølelser på afstand på trods af, at hun også fortæller, hvordan hun i barndommen havde få til ingen venner (ibid.). Derudover kan det også ses, som at det at blive set som ensom eller påkalde sig en position som ensom, ikke er let og en position, man gerne vil skubbe fra sig. Det kan skyldes ensomheds moralske facetter, som Wood påpeger, i forhold til, at nogle tidspunkter er ensomhed mere acceptabel end andre. For Mille ses det ikke som acceptabelt at være ensom som ung kvinde, da det er i modstrid med de forventninger som ses til unge og ungdomslivet (Jf. 6.3 Manuskripter i 'det gode ungdomsliv'). Tabuisering af ensomhed og ensomheds moralske facetter tydeliggøres også i Anas forståelse af ensomhed som svært at snakke om med andre og en følelse, der er forkert:

”Det kan hurtigt føles som om, at man er forkert på den. Hvis man føler sig ensom. [...] Jeg går ikke hen til én og siger, jeg føler mig ensom. Fordi så kan man sådan. Jeg ved faktisk ikke, hvordan man kan svare til det” (Ana: 23).

At ensomhed er forkert og kan være uacceptabelt, ses som tidligere nævnt, også i det Wood belyser med sit begreb om moral og intersubjektivitet (jf. 4.1 Ensomhed som mislykket intersubjektivitet). Hvorved ensomhed kan være forkert på flere måder. Det ses i ovenstående citat, at det at føle ensomhed bliver dobbelt-forkert i den forstand, at ensomhedsfølelsen i sig selv opleves som noget forkert, særligt i forhold til manuskripter om det gode ungdomsliv, men dertil også da Ana oplever, at man ikke kan udvise eller dele ensomhedsfølelsen med andre. Ifølge Woods perspektiv kan det ses som uacceptabelt at være ensom som ung, grundet forventninger til ungdomslivet som værende socialt aktivt og med forskellige venskaber (jf. 1.3 Ensomhed blandt unge & 6.3 Manuskripter i ’det gode ungdomsliv). Det kan ifølge Ana også være svært for andre at forholde sig til, hvorfor oplevelsen af ensomhed gemmes væk, hvilket kan ses som en måde ikke at skabe forstyrrelser for andres opfattelse af den ensomme som ikke-ensom.

Karen oplevede dertil, hvordan ensomhed (og mistrivsel) ikke var neutral i mødet med sin vennegruppe i folkeskolen. Karen forsøgte at være åben overfor veninderne om sin sygdom og ensomheden i det,

”Det der med, at jeg havde det så skidt, og jeg følte ikke, at jeg kunne snakke med dem om det. Men hver gang jeg snakkede med dem om det, hver gang jeg sådan skubbede mig selv ud over den der grænse, der var. Så var det ikke tilladt. ” (Karen: 11).

Karens forsøg på at inkludere vennerne i sine følelser, kan også ses som et forsøg på at skabe intersubjektivitet mellem dem ved at søge forståelse fra dem, men hendes forsøg mislykkes og dertil blev hun også udelukket fra venindegruppen (Karen: 11). Med Ahmeds perspektiv kan Karens forsøg på at række ud ses som en forstyrrelse, da hun ikke, som det er forventet, oplever ungdomslivet som godt med frihed og lethed, men derimod er ramt af stress og ensomhed i at stå meget alene med mistrivsel. Karen kan dertil ses at være affect alien, hvor hun ikke opnår den trivsel og glæde i ungdomslivet, som ellers er forventet. Karens ensomhed understreger, hvordan hun ikke lykkes som ung, hvor blandt andet vennegrupper og blot det at være ung er tæt associeret med det gode liv og

lykkefølelser (jf. 6.3 Manuskripter i 'det gode ungdomsliv'). Karen fejler i det henseende og hendes oplevelse med at fejle skaber for andre forstyrrelser, fordi hun ikke føler den samme glæde ved de omtalte lykkegenstande. Det kan også ses som, at Karens ensomhed opstår fordi hendes sygdom, som tidligere nævnt, påvirker hendes intersubjektivitet med venindegruppen, da hun ikke længere lever op til forventningerne etableret internt i venindegruppen. Hvor det, at Karens åbenhed omkring mistrivsel og ensomhed ikke bliver mødt med empati og sympati, men i stedet lukkes ned og gemmes væk, kan ses som en måde at beskytte et billede af det gode ungdomsliv og de glade, frie og tilpasse unge samt forhindre affect aliens i at skabe forstyrrelser (jf. 4.3.2 Affect alien: Når lykke ikke opnås). I følgende afsnit vendes det analytiske blik mod, hvordan der blandt informanterne er en opmærksomhed på, at ensomhed ikke er en passende følelse i ungdomslivet.

6.4.1. På kanten af venskaberne

Maria fortæller om sin forståelse af ensomhed som en meget kompleks følelse og også noget, som hun normalt ikke ser som passende på hende, men på personer, der slet ikke har relationer (Maria: 8). Alligevel kan hun relatere til, at der opstår ensomhedsfølelser, når hun ikke forstår eller bliver forstået af sine venner, hvilket kan ses som udtryk for mislykket intersubjektivitet. Da forståelse mellem venner er forventet og at der implicit ses en længsel efter at blive forstået, hvorfor det kan opleves ensomt, når Maria ikke deler forståelse med dem.

Manglende forståelse og at føle sig anderledes er temaer, som går igen i Marias fortælling. Men i Marias fortælling fremgår det ikke negativt, men nærmere som et vilkår og noget, hun har fuld accept af. *"Så det, men altså, jeg kan godt finde mig lidt i sådan nogle situationer, hvor, du ved. Jeg kan sagtens relatere til mine venner, men der er altid den der, I fit, but not really."* (Maria: 2). Maria italesætter, hvordan det for hende var tydeligt, at hendes interesser var anderledes fra de andre hun gik i skole med. For Maria fremstår det dog som, at hun har fundet en styrke i at opleve sig selv som anderledes fra andre, ved at hun tager ejerskab over det at skille sig ud. Hun og *de mærkelige*, fandt sammen i et venskab og fællesskab i at orientere sig mod andre ungdoms-lykkegenstande, end hvad der var *mainstream* (Maria: 2).

At Maria fortæller, at hun altid føler sig lidt udenfor eller anderledes kan ses som, at hun bevæger sig på kanten af at være affect alien. At Maria ikke helt bevæger sig ind i rollen som affect alien ses i, at hun største delen af tiden er og kan relatere til sine venskaber og derved deler det affektive fællesskab med dem. Alligevel er der oprør i hende, hvor hendes følelser ikke helt matcher det forventede,

hvorfor hun nærmer sig det at være affect alien. Det ses også ved, at Maria ikke orienterer sig mod de samme ungdomslivsmarkører, eller med Ahmeds begreb, lykkegenstande. Maria finder dog andre *aliens*, som hun sammen skaber et affektivt fællesskab med, hvor de retter sig mod de samme lykkegenstande som hende selv (Maria: 2-3). Et eksempel på, hvordan Maria ikke opnår lykkefølelser som forventet, blev præsenteret tidligere under afsnit 6.3.4 *Ensomhed i ungdomslivsfortællinger*

Ahmed præsenterer desuden, hvordan det at være følelsesmæssig anderledes i mødet med lykkegenstande kan resultere i at der skabes forstyrrelser omkring bestemte lykkegenstandenes status, hvortil dette kan tolkes som modstand mod lykkegenstandens status. Denne modstand ses eksempelvis hos Maria, der vælger egne veje for at finde lykke og venskaber på egne præmisser fremfor at omskabe sig selv eller bare passere som glad og lykkelig. Selve modstanden kan ses i at leve livet anderledes end lykkemanuskripterne foreskriver, at man skal. At skabe egne veje til lykke eller vælge utraditionelle lykkegenstande til, kan ses som modstand mod lykkepligtens alment accepterede rammer. Maria skaber modstand, men ved at hendes ensomhed opstår, når hun ikke kan relatere til sine venner, peger også på, at hun gerne vil kunne relatere til dem og dermed længes efter lykkegenstanden, gode venskaber i ungdomslivet og dermed deler det affektive fællesskab omkring venskaber som godt og efterstræbelsesværdigt.

Dertil ses det, hvordan kan ensomhed i sig selv ikke ses at være ensbetydende med, at de unge kvinder er affect aliens, da ensomhed også karakteriseres af at være ufrivilligt og kobles til en længsel til det sociale, hvor længslen understøtter et perspektiv, om at man søger den bestemte lykkegenstand og derved indgår i det affektive fællesskab. At ensomme unge så alligevel kan ses som affect aliens, bunder i ungdommens lykkepligt. Her kan det ses som, at der er flere måder at være affect alien på. Karens fortælling er et eksempel på dette, da hun grundet sin stress og depression kan ses som affect alien, fordi hendes tristhed og negative følelser står i modstrid til fortællinger og forestillinger om det gode ungdomsliv, hvor lykke klæbes til at være ung. Hvilket Karen ikke oplever. Ensomheden forstærkes i stedet af, at hun ikke lykkes med at opfylde lykkepligten. Det kan dermed ses som, at ensomhed ikke i sig selv gør unge kvinder til affect aliens, men sætter spotlight på, hvordan de unge kvinder ikke lever op til den forestillinger om det gode ungdomsliv.

6.4.1.1. Debbie downer

Et andet eksempel på hvordan de unge kvinder kan forstås som affect aliens, ses da Kristine til et familiearrangement, hvor hun er omgivet af sin egen familie og oplever at føle sig ensom (Kristine: 29). Kristines relation til familiemedlemmerne var anstrengt og intersubjektivitet mellem dem var mislykket eller ikke slet ikke til stede, i form af at deres relation var dårlig eller fraværende.

”Faktisk med de eneste familiemedlemmer, jeg aldrig snakker med, fordi jeg ikke kan holde dem ud. [...]. Fordi, der følte jeg jo, at det var forkert at føle mig ensom. Men man kan jo ikke lade være, når man kan se, hvordan andre har det sjovt.” (Kristine: 29).

Citatet er et eksempel på, hvordan ensomhed er moraliseret og, at der er forkerte og rigtige situationer for ensomhed (jf. 4.1 Ensomhed som mislykket intersubjektivitet), dertil også en bevidsthed hos Kristine om, at hendes følelser i denne situation burde være anderledes. Ensomhed ses her at være moraliseret, da Kristine føler, at der burde være en vellykket intersubjektivitet mellem hende og familiemedlemmerne, men at grundet hændelser, der i interviewet forbliver usagte, fejler intersubjektiviteten mellem dem. Kristines oplevelse af ensomhed, i den omtalte situation, som værende en forkert følelse, kan derudover ses i lyset af Ahmeds begreb om lykkegenstande. Her er familien en lykkegenstand, som man forventes at opnå lykke og positive følelser af at være i nærhed til (jf. 4.3 Det lykkelige ungdomsliv?). Men Kristine og familiemedlemmernes mislykkede intersubjektivitet skaber derimod afstand mellem dem, Kristine nærmer sig til gengæld en position af at være affect alien. Da hun ikke opnår de forventede gode følelser af lykke, men derimod føler den negative følelse af ensomhed, som for hende klæber til familien. Kristines oplevelse kan dermed ses som værende affect alien, hvor hun oplever sig selv som ekskluderet fra det affektive fællesskab omkring familien og familiesammenkomsten som lykkegenstand. Kristines ensomhedsfølelse opstår dertil også i mødet med forventninger til intersubjektivitet, hvor hun er bevidst om, at hendes følelse af ensomhed ikke er den rigtige følelse i situationen og relationen med familiemedlemmer, burde være anderledes.

Karen har ligeledes en oplevelse af, at hendes følelser i særligt én familiesammenhæng ikke var passende, hvor hun oplevede at skulle passere som den glade unge studerende. Det vil sige, den forestilling, der eksisterer om ungdomslivet og ungdommens pligt til at være lykkelige og glade fordi,

de er unge. Karen beskriver dette som, at hun ikke ønskede at være en *"Debbie downer"* (Karen: 28-29). Karens fremstilling af Debbie downer, kan dertil ses at minde om Ahmeds killjoys, som modsat Karen gerne ødelægger den gode stemning. I Karens fortælling ligger der en opmærksomhed på at opretholde forestillingen om, at hun lever det gode ungdomsliv overfor familien på trods af, at hun på daværende tidspunkt ikke oplevede sig selv som en lykkelig ung kvinde. At Karen omskaber eller påtager sig en rolle kan ses som et forsøg på at gemme forstyrrelserne væk og i stedet sætte andre først for at opretholde forestillingen om lykken og om det gode (ungdoms) liv og dertil sin position, som inkluderet i det affektive fællesskab. Det kan ses som, at Karen inden for Clarks perspektiv om sociale strategier for social plads, ved you-first politikker sætter andres forestillinger og dertil følelser omkring, ungdommen som koblet til lykke før hendes egne faktiske følelser, hvor hun dermed har opmærksomhed på ikke at fremkalde mindre gode følelser mod hende fra familien, for ikke at blive set som forstyrrende og risikere at miste sin sociale plads i mikrohierarkiet i familieselskabet (jf. 4.2 Mikropolitikker i sociale relationer).

6.4.2. Ensomhedens mén

Som det også ses af den eksisterende forskning, hænger ensomhed også sammen med forskellige livsfaser. Som tidligere nævnt har flere af kvinderne oplevet ensomhed i deres tidlige ungdom og barndom, her udfoldes det, hvordan ensomheden ikke kan ses at slippe sit tag, selvom de i dag er et andet sted i livet. Naya fortæller hvordan hun ser, at hendes oplevelser med ensomhed som barn har sat sine spor i form af mén (Naya: 2-3). Da hun i dag kan bekymre sig for om hendes venner forlader hende, eller om hun bliver nødt til at forlade dem (ibid.): *"Men der er alligevel den der lille klump, åh nej, hvis nu at man bliver ensom igen og sådan. Er det nu nogen som sådan forlader én, eller skal jeg forlade dem snart?"* (Naya: 2).

Karen deler ligeledes oplevelsen af ensomhed som vedvarende i form af frygt for, at det sker igen og dertil en vedvarende bekymring for, at hun igen skal opleve at være udenfor og få ensomhedsfølelser (Karen: 2, 31). *"Og det er som om, at de bekymringer. De får lov til at fylde mere end venskaberne gør. Og det er virkelig hårdt"* (Karen: 2). På den baggrund tydeliggøres det, hvordan ensomhedsfølelsen er svær at ryste af sig og har man først oplevet at ens tolerance for mislykket intersubjektivitet blev overskredet i særlig grad bliver ensomhed omgivet af frygt for, at det sker igen. Ifølge Woods perspektiv på ensomhed, er det netop tolerancen for mislykket intersubjektivitet i relationer, der påvirker individets ensomhedsfølelse. Naya og Karens oplevelser med ensomhed skyldes som tidligere nævnt forskellige omstændigheder, hvor Naya tilskriver sin ensomhed at være

minoritet og flygtning og det at være anderledes end sine jævnaldrende igennem skoletiden (jf. 6.1.2 Etnisk minoritet og ensomhed). Tilskriver Karen sine oplevelser at være tættere knyttet til et stress og mistrivelselsforløb (jf. 6.1.4 Ensomhed og sygdom: Misforstået hensyn). Alligevel oplever de begge, at deres følelser af ensomhed og tidligere negative erfaringer med venskaber er svære at ryste af sig. Det er interessant, i forhold til om tolerancen for mislykket intersubjektivitet kan siges at have taget skade og dermed fået metaforiske mén eller ar, der har indflydelse på, hvordan de tilgår deres venskabsrelationer og ligeledes forholder sig til venskaber og ensomhed senere i livet. Det kan dog også ses som, en internalisering af en opfattelse af dem selv som ensomme eller anderledes, som de derved bærer med sig videre i nye interaktioner eller sociale sammenhænge som derigennem påvirker deres tolerance for mislykket intersubjektivitet. Karen og Nayas bekymringer kan endvidere ses som svære at slippe da og dertil udfordrende for dem da, det som tidligere nævnt, ses at venskaber kræver vedvarende arbejde og indsats for at sikre den gensidige forståelse og enighed om venskabets karakter for at opretholde deres intersubjektivitet (jf. 6.3.3 Det fejlende og succesfulde venskab).

Karens ar fra både ensomhed og mistrivsel gør, at hun i dag ikke er tryk ved at dele, det som er svært med andre, grundet hendes oplevelse som affect alien, hvor hendes oplevelse med ensomhed og mistrivsel blev gemt væk for ikke at forstyrre andre (jf. 6.4 Ensomhed i 'det gode ungdomsliv'). Dengang og efterfølgende oplevede hun et pres i sine venskabsrelationer i forhold til at skabe glæde og holde det let. *"Jeg skal ikke få dem ned med nakken på en eller anden måde. Gøre dem mentalt ustabile. Jeg skal sørge for, at jeg stadigvæk er sådan én, der er sjov"* (Karen: 11). I det ligger der endnu et pres i Karens venskaber for, at deres interaktioner har en lethed og de tunge ting ikke må fylde. Karens oplevelse kan med afsæt i Clarks begreb om rarhed som ekspertrolle i interaktioner ses på grund af nødvendighed at være den rolle som Karen er blevet ekspert i.

Karens negative oplevelser fylder meget, hvorfor hun påtager sig en rarhedsrolle, for at sikre sin egen plads og ikke blive ekskluderet igen. Hun fokuserer på at skabe positive og sjove interaktioner med andre for at fremme sin egen plads ved, at de får emotionelle gaver i interaktionen i form af, at Karen er sjov og holder fokus på lette ting (Karen: 11-12).

Ensomhedens ar og mén er to delt, hvor oplevelserne fremmer brugen af rarhed som ekspertspiller, men også efterlader kvinderne med en øget opmærksomhed på risikoen for at opleve ensomhed igen. Naya mestrer ligesom Karen også rarhedsrollen, hvor hun som tidligere nævnt, lagde vægt på at give emotionelle gaver til andre for at få en plads i det sociale fællesskab. Nayas mestring af rarhedsrollen

rækker dertil udover hende selv, hvor hun empatisk lægger mærke til, når andre ikke føler sig tilpasse i interaktioner og aktivt prøve at skabe rum og accept til dem i det sociale fællesskab (Naya: 19). Det kan dermed ses, at oplevelser med at være ensom eller udenfor fællesskaber og relationer, kan blive en form for katalysator for mestring af rarhedsrollen til at sikre ens sociale plads i fremtidige venskaber og grupper.

6.5. Er ensomhed *ikke* afgrænset til ungdomslivet?

I dette afsnit udfoldes, hvordan ensomhedsdigtet (bilag 1) var kilde til ny viden, men også satte gang i uforudsete og overraskende refleksioner blandt informanterne, som krævede en metodisk finfølelse i at afrunde interviewet et positivt eller neutralt sted fremfor at lade det afsluttende emne være sårbart og dermed efterlade informanten i denne position. Ensomhedsdigtet ses i det følgende at have åbnet op for noget sårbart i interviewet, hvor informanterne genkender og rystes af, at ensomhed kan forsætte ind i voksenlivet (bilag 1). I det sidste tema under interviewet blev informanterne introduceret til ensomhedsdigtet (bilag 1), der som tidligere nævnt baseres på 40- til 60-årige kvinders oplevelser med ensomhed (jf. 3.2 Digte som del af empiriindsamlingen). Overvejende var digtet vellykket til at sætte gang i informanternes refleksioner, hvor der også opstod uventede empiriske pointer, da ensomhedsdigtet (bilag 1) også skabte opmærksomhed på en anden sårbarhed og bekymring for ensomhedens tilstedeværelse i fremtiden.

Informanterne Naya og Karen udtrykte begge, at de var ærgerlige over at kunne genkende sig selv i de ældre kvinders oplevelser med ensomhed. Denne ærgrelse afspejles i, at Naya og Karens tænkning og forståelse af deres ensomhedsoplevelser som værende afgrænset til ungdommens livsfase (Naya: 17 & Karen: 31-32). Det ses ved, at Naya fortæller om, hvordan hun både ser, at ensomhed måske ikke er så forskellig på tværs af aldersgrupper, men at hun bliver frustreret af tanken, om at hendes ensomheds mén kan følge hende videre i livet:

"Men det lyder som om, at ensomhed er det samme. Men også, at nogle af de her hændelser er nogle ting, der har fulgt dem faktisk. Jeg bliver sådan åh nej, hvis jeg har de her mén til jeg er fyrrer år, det magter jeg ikke." (Naya: 17).

Af citatet ses, hvordan Naya ikke selv havde reflekteret over, om ensomheden og de tidligere præsenterede mén (jf. 6.4.2 Ensomhedens mén), kunne følge hende længere end i ungdommen. At hun ikke magter det, udtrykker en form for frustration over, at ensomhedens mén ikke kan ses (i

digtet) at foretage sig, men tværtimod følger i andre livsfaser. Det efterlader en indsigt i hendes forståelse af ensomhed som afgrænset til ungdomslivet og derved noget, som kan efterlades eller skabes afstand til. Karen reagerer, ligeledes Naya, med modstand og bekymring i forhold til udsigten til, at ensomhed følger én gennem livet,

”Det gør mig lidt modløs, må jeg indrømme. Fordi sådan, nå okay, er det en følelse jeg skal leve med hele mit liv, fordi det her er, det er vitterligt min mors alder, de yngste og ved at ramme min bedstemors alder, de ældste af dem. Så sådan okay, så er det jo alligevel resten af mit liv eller en stor del. Og det er jo ikke superfedt at se” (Karen: 31-32).

Karens reaktion kan ligesom Nayas tolkes som, at for informanterne var det uforudset, at ensomhedsfølelser kunne komme til at følge dem senere i livet. Ud fra deres fortællinger og opfattelse af, hvordan ensomhedsoplevelserne i senere livsfaser overrasker og ærgrer dem, kan det ses som, at de deler en opfattelse af ensomhed som afgrænset til ungdomslivet. I forhold til inddragelsen af ensomhedsdigtet som afsæt for overraskende empiriske fund ses det, at digtet åbner for noget ny sårbarviden i interviewet, som et afsæt udelukkende i interviewguiden formentligt ikke ville have afdækket. Det gav, som det også uddybes ovenfor, en udfordrende position for interviewerens at sikre en god afrunding af interviewene (jf. 3.6 Interview i praksis).

Et andet eksempel på, hvordan ensomhedsdigtet bidrog i interviewet til at skabe nye refleksioner ses ved, at Kristine kobler nogle af sine egne oplevelser og erfaringer til ensomhed, selvom hun før interviewet ikke opfattede det som ensomt eller ikke ville have beskrevet det som ensomt:

”Og nu sidder jeg og kigger på de her sætninger her. Jeg kan for eksempel sige, at jeg var i søndags var til en barnedåb. [...]. Men så havde jeg ikke nogen at snakke med, og selvom jeg havde min datter, der følte jeg mig så ensom, selvom vi var flere unge mennesker, [...] Men jeg tror ikke, at jeg følte mig ensom der. Jeg tror først at det er nu, hvor jeg læser de der ord, at jeg tænker, at jeg var jo sygt ensom” (Kristine: 27-28).

Kristines læsning af ensomhedsdigtet (bilag 1), sætter gang i nogle refleksioner om hendes eget liv, som hun ellers ikke havde haft. Dertil formentligt heller ikke ville være opstået af sig selv i interviewet. Maria begynder også at reflektere over ensomhed, da hun læser digtet. Hun fortæller, hvordan mange af dele i ensomhedsdigtet (bilag 1) er genkendelige for hende og, at ensomhed måske ikke er så forskellig på tværs af alder, men det mere handler om situationerne, hvor følelsen opstår, som er forskellige (Maria: 25-26). Ensomhedsdigtet kan altså ses at sætte gang i refleksioner og tanker for informanterne som både er uforudsete og med til at sætte ensomhed under lup. Det giver et indtryk af, at ensomhedsfølelsen er kompleks og dynamisk, samt dertil også at de unge kvinders forståelser af ensomhed ligeledes er komplekse og medskabes af det sociale i ungdomslivet.

7. Konklusion

I analysen er betydningen af ensomhedsoplevelser for unge kvinder udfoldet i forhold til deres forståelse af venskaber og syn på 'det gode ungdomsliv'. Ensomhedsoplevelser ses at være komplekse og hænge sammen med den kontekst, som de unge kvinder befinder sig i. Dertil at kvindernes forudsætninger og livsomstændigheder har betydning for deres forståelse af egne ensomhedsoplevelser. På baggrund af analysen præsenteres og uddybes her en række hovedpointer fra undersøgelsen.

Ensomhedsfølelsen påvirkes af forskellige omstændigheder, hvortil rammen for 'det gode ungdomsliv' er for smal og understreger, hvordan de unge kvinder kan føle sig anderledes og uforstået

Ensomhedsoplevelserne ses for de unge kvinder at handle om mere end venskaber og relationer, det handler i høj grad også om, oplevelser af ikke at blive set og forstået. De unge kvinders sociale positioner har dertil betydning for deres ensomhedsoplevelser og det ikke at føle sig set eller forstået.

Denne pointe ses i lyset af, at flere af informanterne netop havde særlige forudsætninger for at deltage i ungdomslivet. Herunder blandt andet Sofia og Mille, hvor deres neurodivergente diagnoser havde stor betydning for deres måder at indgå i venskaber og fællesskaber. Dertil at rammerne for ungdomslivet og venskaber opleves som for smalle i mødet med unge kvinders fysiske og/eller psykiske sygdomme. Hvor sygdom, psykisk mistrivsel og neurodivergens blev set som medvirkende i at skabe distance til deltagelsen i ungdomslivet. Hvilket kan ses som, at rammerne for

'det gode ungdomsliv' ikke kunne rumme de unge kvinder, som ikke passede ind i forestillingen om, hvordan ungdomslivet skulle være. Derudover ses, at sociale medier, som det også påpeges i eksisterende forskning, blev opfattet som en arena, hvor de unge kvinders ensomhedsfølelser forstærkedes og også som medvirkende faktor i at inkludere eller ekskludere de unge kvinder. Derudover var også festkultur en del af ungdomslivet, som kunne virke forstærkende for de unge kvinders ensomhedsfølelser, da de ikke oplevede at passe ind på samme måde som andre unge.

Kernebegivenheder i ungdomslivet er med til at sætte spotlight på ensomhed

I analysen ses det, hvordan særlige tidspunkter og begivenheder i livet tydeliggør ensomhed blandt de unge kvinder. Det ses ved, at begivenheder som polterabend og fødselsdage associeres til lykke og et godt ungdomsliv. For flere af de unge kvinder er disse begivenheder i stedet forbundet med bekymring og ensomhed, da de ikke kan leve op til forestillinger om, hvordan deres ungdomsliv burde se ud. Hvorfor disse begivenheder skaber hyper-synlighed på deres ensomhed. Dette understreger desuden, hvordan der i ungdomslivet, og med udgangspunkt i de teoretiske perspektiver, ses bestemte (ungdoms) lykkemanuskripter, hvor kernebegivenhederne bliver del af disse. Derudover ses det, at inddragelsen af ensomhedsdigtene var vellykkede i den forstand, at de medvirkede til at flytte den analytiske opmærksomhed over på uforudsete empiriske temaer samt bidrog med viden, som ikke havde været tilgængelig i interviewene. Kombinationen af interview og digtene bidrog med ny empiriskviden, hvor inddragelsen af digtet i interviewene gav uddybende indsigter om unge kvinders oplevelser af ensomhed og deres egne ensomhedsoplevelser i en ungdomslivs kontekst.

Unge kvinders venskaber er krævende at navigere i, hvor usagte præstationskrav og regler for venskaber spiller en rolle i at opnå succesfulde venskaber

I analysen ses det, hvordan venskaber og venskabsgrupper er lykkegenstande som de unge kvinder ønsker at opnå nærhed til, men at dette ikke er ukompliceret at lykkes med. Venskaber ses både at være værktøjer til at opnå nærhed til lykke, men også som trin til andre lykkegenstande. Dertil ses det, at (mange) venner forstås som en måde at værne sig mod ensomhed og en måde at signalere til omverdenen, at man er et godt socialt ungt menneske. Venskaber er en arena, hvor flere krav og forventninger fra ungdomslivet udspiller sig, hvor de også instrumentaliseres som del af at passere som ung inden for 'det gode ungdomsliv'. Præstationskulturens logikker ses de unge kvinders måder at navigere i venskaber, hvor usagte venskabsregler og normer spiller en stor rolle i at opnå succes inden for venskaber og derved nærme sig 'det gode ungdomsliv'. At venskaber er vanskelige at

navigere i og krævende bidrager til en opfattelse af ensomhed som kompleks og medvirkende til, at unges lykkelige udfordres og lykken som ellers forventes at klæbe til ungdomslivet, mister sit greb.

Ensomhed bliver tydelig ved siden af ungdommens lykkelige og skaber for de unge kvinder langvarig følelsesmæssig smerte

På baggrund af de omtalte forestillinger om det gode ungdomsliv og de unge kvinders lykkelige samt efterstræbelse af lykkelige genstande. Ses det, hvordan de netop orienterer sig efter lykkelige genstande som venskaber i ungdomslivet. De unge kvinder kan med Ahmeds perspektiv ikke ses at være affect alien, fordi de er ensomme, da ensomheden også udgøres af en længsel efter venskaber og gensidig forståelse. Hvorfor kvinderne netop som andre unge også orienterer sig efter og søger lykkelige genstande venskaber. Men fordi lykke klæber til ungdommen som livsfase og, at de unge kvinder ikke opnår lykke i ungdomslivet, kan de alligevel ses at nærme sig at være affect aliens, fordi de ikke opnår den lykke som forventes. Eksempelvis ses det ved Karen, der på grund af hendes stress ikke er følelsesmæssigt påvirket af ungdomslivet, som ungdommens lykkelige foreskriver. Ensomheden har dog konsekvenser ved, at de unge kvinder oplever, at tidligere erfaringer med ensomhed sætter sig som ar og mén. Disse mén skaber bekymringer og frygt for at opleve ensomhed igen senere i livet samt katalyserer en proces, hvor flere af de unge kvinder kan ses at mestre rarhedsrollen som en måde at sikre deres mikrosociale pladser i venskaber og fællesskaber – Dermed også forsøge at forhindre at ensomheden sætter sig i dem igen.

I korte træk kan det dermed ses, at ensomhed som kompleks følelse opstår i samspil med både de unge kvinders følelse af ikke at blive set eller forstået, og også deres forskellige forudsætninger. Hertil kan forestillinger om og forventninger til 'det gode ungdomsliv' ses at være medvirkende til at ensomhedsfølelser forstærkes og også bidrage til en forståelse af, at rammen om 'det gode ungdomsliv' er for smal. Endvidere ses også, hvordan de unge kvinders venskaber er udfordrende at navigere i. Ensomhed efterlader dertil langvarige følelsesmæssige ar, der påvirker de unge kvinders måde at være i ungdommen og livet på.

8. Litteraturliste

Ahmed, Sarah (2010): *The Promise of Happiness*. Duke University Press. Durham and London.
Tilgængelig via: ISBN 9780822346661 eller <https://search-ebscohost-com.zorac.aub.aau.dk/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=600207&site=ehost-live>. Sidst besøgt d. 04.04.2024

Ahmed, Sarah (2016): ”Hvorfor lykke, hvorfor nu?” *K&K - Kultur Og Klasse*, Nr. 44 (121), s. 15–44. Tilgængelig via: <https://doi.org/10.7146/kok.v44i121.23720> Sidst besøgt d. 30.05.2024

Antoft, Rasmus & Salomonsen, Heidi Houlberg (2007): ”*Det kvalitative casestudium - introduktion til en forskningsstrategi*” (kap. 1 s. 29-57). I Antoft, Rasmus et al. (red.): *Håndværk og horisonter. Tradition og nytænkning i kvalitativ metode*. Syddansk Universitetsforlag.

Berger, Permin Nichlas & Agnete Nygård Jensen, Thit Morville, Jeanette Østergaard, Stefan Bastholm Andrade (2023): *Ensomhed blandt unge – En kvalitativ undersøgelse af unges oplevelser af ensomhed*. Vive. København K. Tilgængelig via: 978-87-7582-200-3 Sidst besøgt d. 23.05.2024.

Bloch, Charlotte (2017): ”*Candance Clark – Sympati, emotionelle mikropolitikker, mikrohierarkier og solidaritet*.” (kap. 8) i Inger Glavind Bo & Michael Hviid Jacobsen: *Følelsernes sociologi*. 1. udg. Latvia: Hans Reitzels forlag.

Bo, Inger Glavind & Michael Hviid Jacobsen (2017): *Følelsernes sociologi*. 1. udg. Latvia: Hans Reitzels forlag.

Brinkmann, Svend & Kvale, Steinar (2015): *Interview - Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. (3. udgave). København: Hans Reitzels Forlag.

Brinkmann, Svend & Tanggaard, Lene (2015): *Kvalitative metoder - en grundbog*. 2. udgave. Hans Reitzels forlag.

Dahl, Olivia (*Ikke udgivet*): ”*I dream of being a transformer*”: *reshaping disability through collective poetry writing*. (*Rapporten er udleveret af vejleder inden udgivelse med accept fra Olivia Dahl Sociologi KUA*).

Dansk ungdoms fællesråd, DUF (2023): *Ungeanalyse 2023*. 1. udgave. København Ø. DUF. Tilgængelig via: https://duf.dk/fileadmin/user_upload/Editor/Ungeanalyse_2023_-_endelig_udgave_210823.pdf Sidst besøgt d. 27.05.2024

Gaia, Celeste (2013) The role of gender stereotypes in the social acceptability of the expression of intimacy, *The Social Science Journal*, 50:4, 591-602, Tilgængelig via: DOI: 10.1016/j.soscij.2013.08.006. Sidst besøgt d. 19.04.2024

Gregersen, Camilla (2022): Vi skal tage trivselskrisen dybt alvorligt. *Akademikerbladet*. DM. Tilgængelig via: <https://dm.dk/akademikerbladet/magasinet/2022/dm-akademikerbladet-nr-2-2022/vi-skal-tage-trivselskrisen-dybt-alvorligt/> sidst besøgt d. 21.01.24

Jacobsen, Michael Hviid (2007): *Adaptiv teori – Den tredje vej til viden: En stående invitation til syntesesociologi**. Kapitel 9 s. 249-287 i Antoft, Jacobsen, Jørgensen og Kristiansen (red.): *Håndværk og Horisonter*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Katznelson, Noemi & Mette Pless, Anne Görlich (2022): *Mistrivsel i lyset af tempo, præstation og psykologisering – Om ny udsathed i ungdomslivet*. CEFU, Center for ungdomsforskning 1. udgave. Aalborg Universitetsforlag.

Keen, Sam & Martha Lomeli-Rodriguez, Helene Joffe (2022): *From Challenge to Opportunity: Virtual Qualitative Research During COVID-19 and Beyond*. *International Journal of qualitative methods*. Vol. 21: 1-11. Tilgængelig via: DOI: 10.1177/16094069221105075 Sidst besøgt d. 27.05.2024

Krogh, Christian Søren & Anders Petersen (2021): *Præstationskultur*. Pædagogisk Rækkevidde Århus N: Aarhus Universitetsforlag

Krogh, Christian Søren & Ole Jacob Madsen (2023): *Dissecting the achievement generation: how different groups of early adolescent's experience and navigate contemporary achievement demands*. *Journal of Youth Studies* vol.27, 5: Routledge Taylor & Francis Group. Tilgængelig via: <https://doi.org/10.1080/13676261.2022.2162812> Sidst besøgt d. 06.03.2024.

Lasgaard, Mathias & Julie Christiansen, Karina Friis (2019): *Ensomhed blandt unge*. Temaanalyse, vol. 7, "Hvordan har du det?". Aarhus: Region Midtjylland, DEFACTUM.

Lasgaard Mathias & Julie Christiansen, Maj Bekker-Jeppesen, Karina Friis (2020): *Ensomhed i Danmark – analyse af befolkningsdata fra 2017*. Temaanalyse, vol. 8, "Hvordan har du det?" Aarhus: DEFACTUM, Region Midtjylland.

Nielsen, Jens Christian & Niels Ulrik Sørensen, Martha Nina Osmec (2010): "Unge og ensomhed" (kap. 5) i "Når det er svært at være ung i DK – Unge trivsel og mistrivsel i tal". CEFU, center for ungdomsforskning. Tilgængelig via. https://www.cefudk.dk/media/225966/trivsel_version_6.pdf Sidst besøgt d. 06.03.2024

Rasborg, Klaus (2008): *Socialkonstruktivismen i klassisk og moderne sociologi*. (Kap 13) i Fuglsang, Bitsch Olsen & Klaus Rasborg (red.): Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne, på tværs af fagkulturer og paradigmer. 3 udgave. Frederiksberg C: Samfundslitteratur.

Simonsen, Birgit (2003): *Hvad snakker vi om når vi siger ungdom?* Kapitel i "Perspektiver på ungdom og krop" af Bibi Hølge-Hazelton (red.). 1. Udgave. Frederiksberg C: CEFU center for ungdomsforskning og Roskilde universitetsforlag.

Sundhedsstyrelsen (2022): *Danskernes sundhed – Den nationale sundhedsprofil 2021*. Tilgængelig via: 978-87-7014-419-3 Tilgængelig via: https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2022/Sundhedsprofil/Sundhedsprofilen.ashx?sc_lang=da&hash=5C9A9A81483F6C987D5651976B72ECB2 Sidst besøgt d. 22.05.2014.

Svendsen, Lars Fr. H. (2015): "Ensomhed – Et almenmenneskeligt fænomen" (Kap 13). i Inger Glavind Bo & Michael Hviid Jacobsen i "Hverdagslivets følelser". 1. udg. 1.oplag. Hans Reitzels Forlag

Wood, Linda A. (1986): "Loneliness". Kap. 10. i Rom Harré: *The Social Construction of Emotions*. Side 184- 208. Basil Blackwell Ltd. Oxford.

9. Bilags oversigt

Bilag 1: Ensomhedsdigt (Ældre kvinder)

Bilag 2: Interviewguide

Bilag 3: Kodeoversigt

Bilag 4: Karen

Bilag 5: Maria

Bilag 6: Naya

Bilag 7: Ana

Bilag 8: Sofia

Bilag 9: Kristine

Bilag 10: Stine

Bilag 11: Mille

